

Vlaanderen
is landbouw & visserij

DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN 2018

DEPARTEMENT
LANDBOUW
& VISSERIJ

www.vlaanderen.be/landbouw

DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN 2018

BIOLOGISCHE LANDBOUW IN VLAANDEREN

LANDBOUWBEDRIJF

514
landbouwbedrijven
+ 10% in 2018

Typologische indeling biologische landbouwbedrijven

gespecialiseerde tuinbouw: groenten in openlucht	26%
gespecialiseerde dierlijke productie	18%
gespecialiseerde akkerbouw	17%
gespecialiseerde fruitteeltbedrijven	15%
overige gespecialiseerde bedrijven	7%
bedrijven met combinaties van activiteiten	17%

7.913 ha
areaal
+ 7% in 2018

Samenstelling bio-areaal

grasland, weiden en bossen	39%
voedergewassen/groenbedekkers	25%
akkerbouw	16%
aardappel, groenten en kruiden	12%
fruitteelt	8%

CONSUMPTIE

€ 189 mln.
bestedingen aan biologische
verse voeding en dranken
+ 0% in 2018

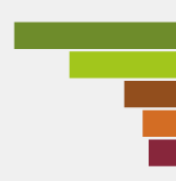

Biobestedingen aan verse voeding en dranken

aardappelen, groenten en fruit	40%
vlees, vis en ei	24%
zuivel	21%
graanproducten	12%
wijn en bier	3%

2,5 %
marktaandeel bio
verse voeding en dranken
+0,05% marktaandeel in 2018

Marktaandelen biologische verse voeding en dranken

vleesvervangers	27%
eieren	18%
groenten	9%
aardappelen	6%
fruit	5%

OVERHEID

€ 5,4 mln.
overheidsuitgaven
(Vlaams + Europees)

Thematische verdeling overheidsuitgaven

biologische productie	54%
onderzoek en kennisuitwisseling	23%
keten- en marktontwikkeling	13%
communicatie, promotie en draagvlakverbreding	10%

COLOFON

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Auteurs

Ilse Timmermans, Luc Van Bellegem

Verantwoordelijk uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal Departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2019/3241/136

Lay-out

Vlaamse overheid

Voor meer informatie over het rapport kunt u contact opnemen met de auteur(s) van het rapport. Ons e-mailadres is als volgt samengesteld: VOORNAAM.NAAM@LV.VLAANDEREN.BE. Ons generiek adres is KENNIS@LV.VLAANDEREN.BE.

U vindt onze rapporten terug op:

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW/STUDIES

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

Timmermans I. & Van Bellegem L. (2019) De biologische landbouw in 2018, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Als u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hier graag bij helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

////////////////////////////////////

INHOUD

Samenvatting	6
1 Biologische landbouw in Vlaanderen.....	8
1.1 45 extra biologische landbouwbedrijven	8
1.2 Acht op de tien biolandbouwbedrijven zijn gespecialiseerd	9
1.3 Vlaams biologisch areaal breidt verder uit	11
1.4 Groei van de biologische dierlijke productie vlakt af	13
1.5 Belangstelling voor biologische productiemethode blijft hoog	14
2 Biologische keten in Vlaanderen.....	16
2.1 Geografische spreiding van biolandbouwers en andere marktdeelnemers	16
2.2 Aantal marktdeelnemers niet actief als producent neemt toe	17
2.3 Vaakst voorkomende hoofdactiviteiten van biobedrijven	17
2.4 Bio-import uit niet-EU-landen bestaat overwegend uit plantaardige producten	18
3 Financiële ondersteuning door de overheid	21
3.1 Uitgaven specifiek voor de biologische sector	21
3.2 Uitgaven niet specifiek voor de biologische sector	24
3.3 Uitgaven voor bio-onderzoek en kennisuitwisseling in de biologische sector	25
4 Biologische bestedingen in Vlaanderen en België.....	27
4.1 Biobestedingen in België groeien verder, maar Vlaanderen blijft achter	27
4.2 Vlaamse bestedingen aan biologische versproducten stagneren	28
4.3 Aardappelen, groenten en fruit (AGF) is belangrijkste biologische verscategorie	29
4.4 Biologische versproducten gemiddeld een derde duurder dan gangbare variant	29
4.5 Marktaandeel bio vers stijgt, maar varieert sterk van product tot product	30
4.6 Aantal biokopers blijft op een hoog peil	32
4.7 Tweeverdieners en welgestelde gezinnen met kinderen zijn grootste groeiers	33
4.8 Biobestedingen per capita zitten in de lift	33
4.9 Klassieke supermarkt is belangrijkste biokanaal, maar verliest terrein	34
Figuren.....	36
Tabellen.....	37
Bronnen.....	38
Bijlage 1: oppervlakten per teelt.....	39

////////////////////////////////////

Het aantal Belgische consumenten die op jaarbasis minstens eenmaal een vers bioproduct kopen, blijft met 9 op de 10 kopers op een zeer hoog peil. De gezinnen met kinderen met een beperkt inkomen hebben het laagste bio-aandeel (1,6%) in hun totale bestedingen aan verse voeding, maar hun aandeel groeit. De welgestelde gezinnen met kinderen en de jonge alleenstaanden hebben het hoogste bio-aandeel: ze besteden 5% van hun uitgaven voor verse voeding aan bio.

De klassieke supermarkt blijft voorlopig het grootste biokanaal, maar voelt de hete adem van het gespecialiseerde kanaal in de nek. De hoevewinkel en de boerenmarkt zijn de kanalen met het hoogste percentage aan biologische producten in het assortiment. Een kwart van de producten is hier biologisch.

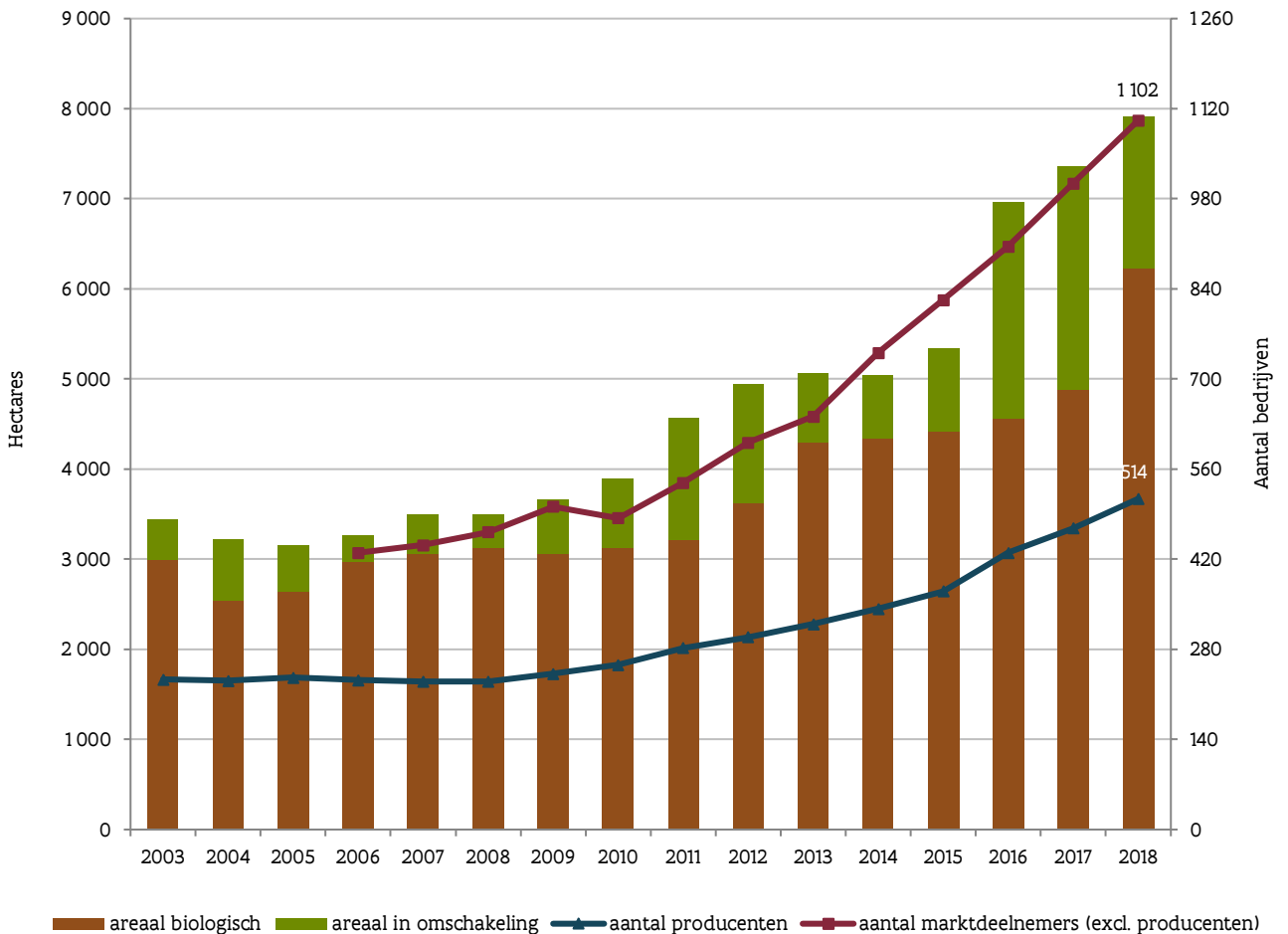

1 BIOLOGISCHE LANDBOUW IN VLAANDEREN

De groei van voorgaande jaren zette zich ook in 2018 door: het biologisch en omschakelingsareaal nam verder toe, evenals het aantal bedrijven die onder controle staan voor de uitoefening van diverse biologische activiteiten.

Figuur 1: areaal biologisch en omschakeling, in ha (linkeras), aantal producenten en andere marktdeelnemers (rechteras), Vlaanderen, 2004-2018

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

1.1 45 extra biologische landbouwbedrijven

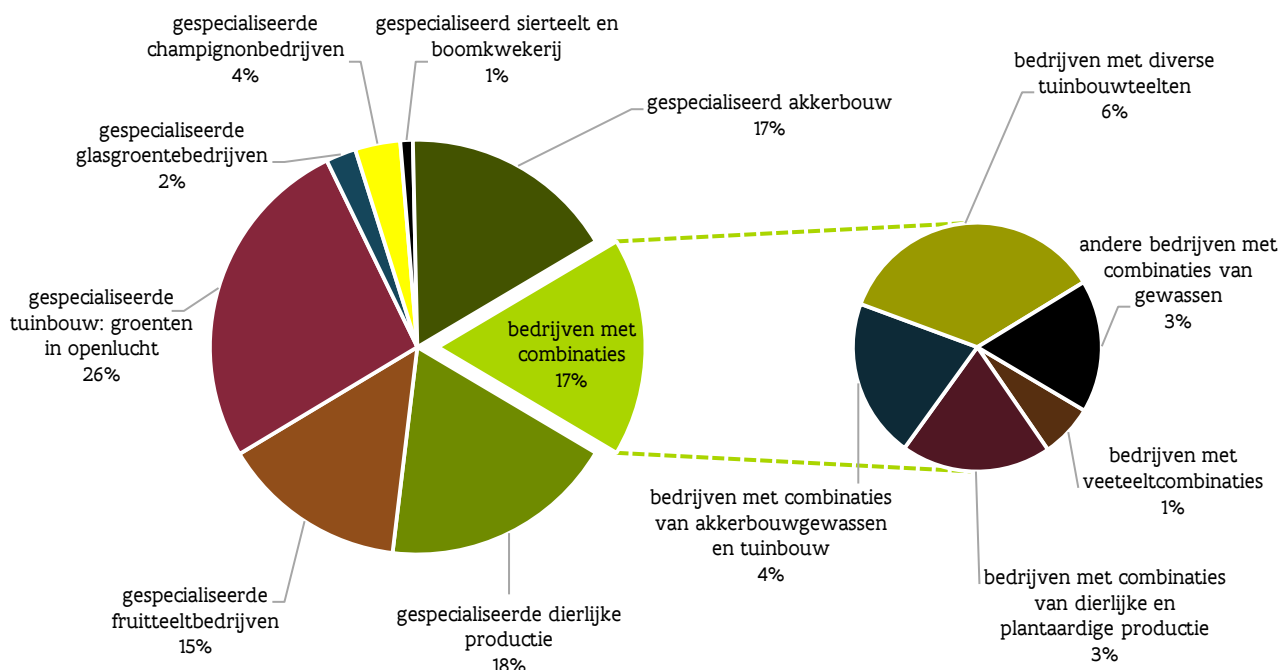
Tegen eind 2018 was het aantal biologische landbouwbedrijven in Vlaanderen gestegen tot 514 bedrijven. Dat is een toename met bijna 10% ten opzichte van 2017. Er waren 56 nieuwe aanmeldingen, terwijl 11 bedrijven hun biologische productie in de loop van 2018 hebben stopgezet.

Het grootste aantal biologische landbouwbedrijven vinden we in de provincie West-Vlaanderen. De netto-aangroei was in 2018 het sterkst in de provincies West- en Oost-Vlaanderen. Het aandeel biolandbouwbedrijven in het totale aantal landbouwbedrijven is in West- en Oost-Vlaanderen echter wat lager dan gemiddeld, zij maken nu dus een inhaalbeweging ten opzichte van de andere provincies.

Figuur 2: typologische indeling van de biologische bedrijven, Vlaanderen, 2018

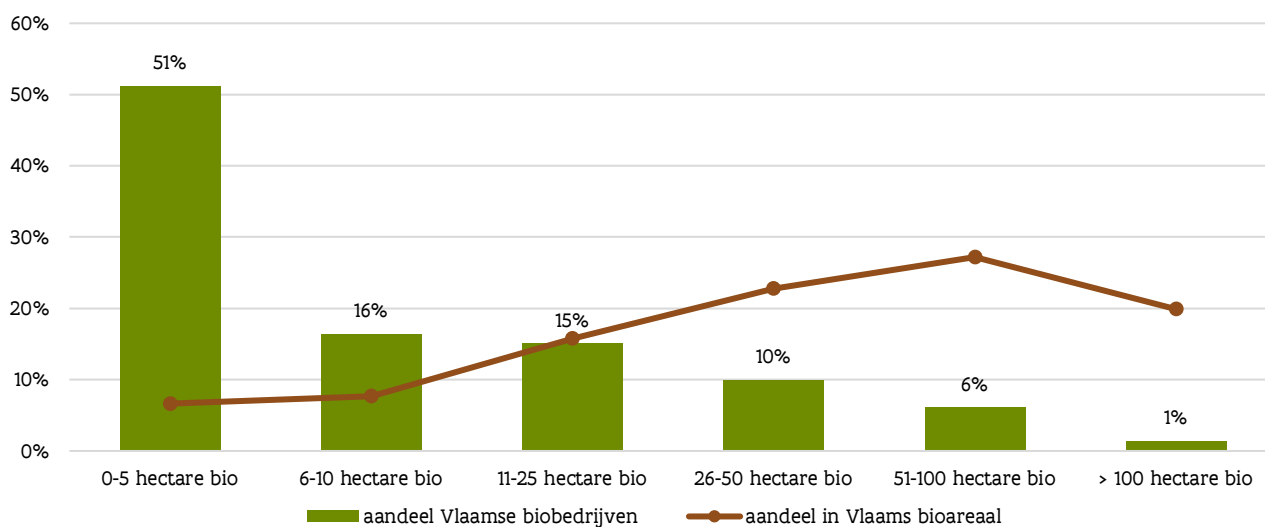

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

De gemiddelde grootte van een biolandbouwbedrijf bedraagt 19,8 hectare (percelen bio/omschakeling/gangbaar), terwijl dat in de totale Vlaamse landbouw 26,3 hectare is.

Een op de twee biologische landbouwbedrijven in Vlaanderen bewerkt maximaal 5 hectare bio-opervlakte. Samen beschikken deze bedrijven over ongeveer 7% van het totale Vlaamse biologisch areaal. Slechts 7% van de Vlaamse bioproducenten bezit meer dan 50 hectare bio. Deze 38 grootste bioproducenten hebben samen ongeveer 47% van het totale bio-areaal in handen. Dat illustreert dat heel wat Vlaamse biolandbouwbedrijven zich richten op tuinbouwactiviteiten. Daarvoor zijn kleinere bedrijfsarealen nodig dan voor bijvoorbeeld dierlijke productie.

Figuur 3: aandeel biologisch areaal en biobedrijven, Vlaanderen, 2018

Bron: Departement Landbouw en Visserij o.b.v. Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

1.3 Vlaams biologisch areaal breidt verder uit

Eind 2018 bedroeg het bio-areaal (biologisch + omschakeling) in Vlaanderen 7.913 hectare (+7% ten opzichte van 2017). Het bio-areaal maakt zo ongeveer 1,3% uit van het totale Vlaamse landbouwareaal (618.965 ha volgens de landbouwtelling van 2018 cf. Statbel).

De grootste oppervlakte bio vinden we in de provincies Antwerpen en Oost- en West-Vlaanderen. Antwerpen is de provincie met het hoogste aandeel bio-areaal ten opzichte van het totale landbouwareaal, in West-Vlaanderen is het aandeel bio-areaal het laagst. De provincies Limburg en Oost-Vlaanderen hebben het hoogste aandeel omschakelingsareaal met iets meer dan een vierde van hun totale biologisch areaal.

Tabel 2: areaal in omschakeling en biologisch in Vlaanderen, per provincie, hectare, 2018

provincie	omschakeling	biologisch	totaal
West-Vlaanderen	379	1 386	1 765
Oost-Vlaanderen	466	1 346	1 812
Limburg	351	997	1 348
Antwerpen	272	1 665	1 937
Vlaams-Brabant	209	841	1 050
TOTAAL	1 677	6 236	7 913

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

Ruim 70% (395 ha) van de totale netto-aangroei van het biologisch areaal in 2018 is te danken aan de producenten die zich in 2018 nieuw hebben aangemeld bij de controleorganen. Meer dan 60% van het bio-areaal van deze nieuwkomers bestaat uit grasland, weiden en bossen en uit akkerbouwgewassen.

Tabel 3: areaal in omschakeling en biologisch in Vlaanderen, volgens teeltgroep, hectare, 2018

teelten	omschakeling	biologisch	totaal	evolucie 2017 • 2018
grasland, weiden en bossen	529	2 524	3 053	+1%
voedergewassen/groenbedekkers	409	1 602	2 012	+13%
akkerbouw (incl. granen, industriële gewassen)	395	827	1 222	+8%
aardappelen, groenten en kruiden	130	846	976	+21%
fruitteelt	197	424	622	+3%
sierteelt (bloemisterij/boomkwekerij)	8	8	16	+11%
braak	9	5	13	n.v.t.
TOTAAL	1 677	6 236	7 913	+7%

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

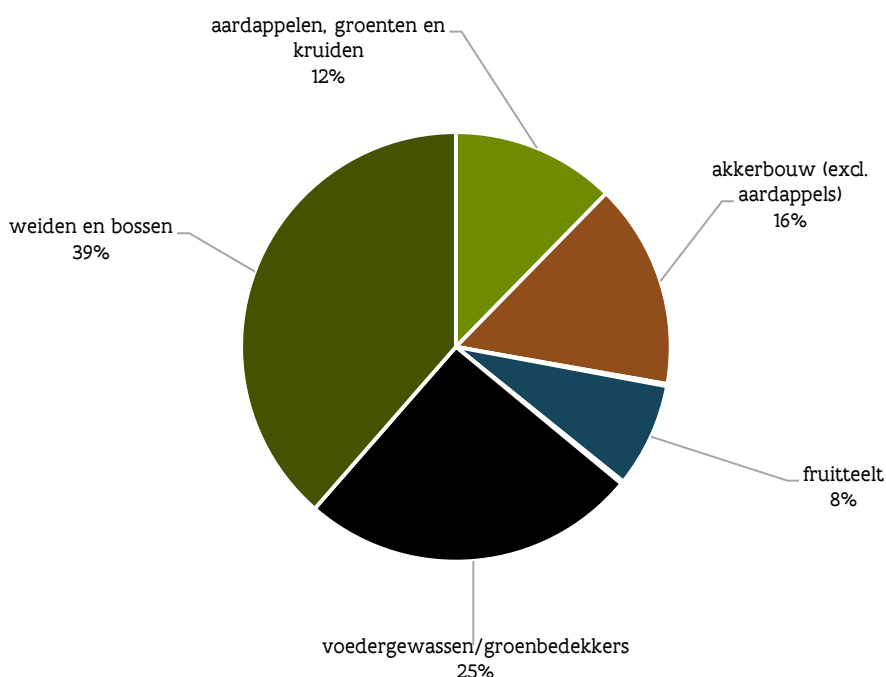
Grasland, weiden en bossen nemen bijna 39% van het totale Vlaamse biologisch areaal in. De tweede grootste teeltgroep zijn de voedergewassen en groenbedekkers met een aandeel van meer dan 25%. Dat areaal bestaat voor ruim 95% uit klavergewassen (voor gebruik ter verbetering van de bodemstikstofvoorziening en als eiwitrijk ruwvoeder in de veeteelt).

////////////////////////////////////

Bijna 16% van de totale Vlaamse oppervlakte bio wordt ingenomen door akkerbouw. Meer dan 80% daarvan zijn graangewassen: de belangrijkste teelten zijn mais (294 ha), triticale (186 ha) en tarwe (137 ha). Het biologisch areaal aan aardappelen, groenten en kruiden is opvallend gegroeid ten opzichte van 2017 (stijging met 21%) en bestaat voor bijna 15% uit aardappels.

Meer dan 80% van het biologische fruitareaal is samengesteld uit diverse meerjarige fruitteelten zoals appels, peren en kersen. Verder wordt ook nog zo'n 81 hectare aangewend voor de teelt van biologisch kleinfruit (bessen, aardbeien, druiven en dergelijke).

Figuur 4: aandeel van de arealen (bio + omschakeling) volgens teeltgroep in het totale bio-areaal, Vlaanderen, 2018

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

Het omschakelingsareaal bedroeg 1.677 hectare. Dat is iets meer dan een vijfde van het totale Vlaamse bio-areaal. In vergelijking met het voorgaande jaar is het aandeel areaal in omschakeling dus ietwat afgenomen (een derde in 2017).

Wanneer we de samenstelling van het omschakelingsareaal in detail bekijken, zien we dat dit in 2018 voor bijna 56% bestaat uit weiden en bossen en uit voedergewassen en groenbedekkers. In 2017 bedroeg het aandeel van beide teeltgroepen samen nog ruim 68% van het toenmalige omschakelingsareaal. Het aandeel van aardappelen, groenten en kruiden is in 2018 toegenomen van ruim 4% naar bijna 8% van het omschakelingsareaal. Ook het aandeel van fruitteelt in het omschakelingsareaal is toegenomen van 7% naar meer dan 11%.

1.4 Groei van de biologische dierlijke productie vlakkt af

146 van de 514 Vlaamse biologische landbouwbedrijven (ongeveer 28%) houden dieren die onder biocontrole staan, al dan niet gecombineerd met een vorm van plantaardige productie. Bij 31 biologische landbouwbedrijven zijn er diverse diergroepen (d.w.z. runderen, varkens, pluimvee, enz.) als bio geregistreerd op het bedrijf. De andere 115 producenten beperken hun bioproductie tot één diergroep.

Het aantal landbouwbedrijven die actief zijn in de biologische pluimveehouderij is in 2018 toegenomen tot 67. De afname van het aantal producenten met biologische varkens lijkt opmerkelijk, maar is deels te verklaren doordat 3 producenten, die in 2017 elk minder dan 4 varkens onder biocontrole hadden, in 2018 geen enkel varken meer als biologisch geregistreerd hadden op hun bedrijf.

Tabel 4: bedrijven met dierlijke productie onder biocontrole, Vlaanderen, 2014-2018

bedrijven	2014	2015	2016	2017	2018	evolutie 2017 • 2018
bedrijven met rundvee	48	44	56	69	70	+1
uitsluitend runderen	26	24	31	44	44	=
bedrijven met pluimvee	54	58	61	64	67	+3
uitsluitend pluimvee	38	40	38	44	46	+2
bedrijven met varkens	16	16	18	21	16	-5
bedrijven met schapen	32	27	27	23	22	-1
bedrijven met geiten	13	15	15	13	13	=
bedrijven met paarden en paardachtigen	12	10	14	10	9	-1
TOTAAL AANTAL BEDRIJVEN (UNIEK)	120	120	130	145	146	+1

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

Het totale aantal dieren onder biocontrole nam in Vlaanderen toe met 15% ten opzichte van 2017. Vooral in de biologische pluimveehouderij zien we stevige groeicijfers. Deze activiteit komt voornamelijk voor in de provincies West- en Oost-Vlaanderen en Antwerpen.

Laten we het pluimvee buiten beschouwing, dan tekent zich een lichte daling af van het totale aantal dieren onder biocontrole. Deze afname doet zich voornamelijk voor bij de biologische varkensstapel (een daling van 14% in vergelijking met 2017). Een verklaring hiervoor ligt in de vaststelling dat enkele grotere spelers in 2018 minder varkens onder biocontrole hadden dan in 2017. Dat kan een gevolg zijn van de productiecycclus in de varkenshouderij.

////////////////////////////////////

Tabel 5: aantal dieren onder biocontrole, Vlaanderen, 2014-2018

dieren	2014	2015	2016	2017	2018	evolutie 2017 • 2018
runderen	2 801	2 565	3 161	5 299	5 224	-1%
waarvan melkkoeien	1 434	1 141	1 238	2 984	3 181	+7%
varkens	1 842	3 452	4 578	6 428	5 518	-14%
pluimvee	364 061	409 097	458 036	517 775	601 709	+16%
waarvan legkippen	142 959	168 201	189 607	233 115	247 185	+6%
waarvan opfokpoeljen	106 040	97 780	122 665	131 251	172 126	+31%
waarvan vleeskippen	114 942	143 107	145 661	153 146	182 158	+19%
schapen	1 775	2 132	2 948	2 805	2 698	-4%
geiten	4 710	4 906	5 603	5 543	5 756	+4%
paarden en paardachtigen	74	70	92	81	147	+81%
andere	110	44	33	0	0	-
TOTAAL	375 373	422 266	474 451	537 931	621 052	+15%
TOTAAL (EXCL. PLUIMVEE)	11 312	13 169	16 415	20 156	19 343	-4%

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

1.5 Belangstelling voor biologische productiemethode blijft hoog

Landwijzer vzw, een gespecialiseerd vormingscentrum voor biologische en biodynamische landbouw in Vlaanderen, biedt al 21 jaar een beroepsopleiding aan voor wie actief wil worden in de biologische en biodynamische productie. Voor het leertraject 2018-2019 waren er in 2018 in totaal 76 inschrijvingen, waarvan 34 cursisten voor het eerste jaar. Door de verlenging van het leertraject van 2 naar 2,5 jaar waren er in juni 2018 geen afgestudeerden van het leertraject 2017-2018. Landwijzer vzw organiseert daarenboven jaarlijks nog een aantal andere cursussen die gericht zijn op wie wil kennismaken met de biosector of op actieve biolandbouwers die hun kennis verder willen verdiepen. De cursus biologische gewasbescherming (60 lessen) telde 21 deelnemers en de vijfdaagse inspiratiecursus agro-ecologie kon rekenen op 24 deelnemers.

De gespecialiseerde naschoolse startersopleiding in de biologische landbouw van het Nationaal Agrarisch Centrum (NAC) telde 63 cursisten in 2018. Deze opleiding is praktijkgericht en omvat 60 lessen. Daarnaast organiseerde het NAC diverse stages van twintig dagen op een biobedrijf.

Een andere indicatie voor de belangstelling voor biolandbouw is het aantal landbouwers en land- en tuinbouwscholen die advies zoeken over de omschakeling naar de biologische productiemethode. In 2018 verleende Bio zoekt Boer (een partnerschapsproject van Boerenbond, ABS en BioForum Vlaanderen) aan 108 bedrijven eerstelijnsadvies over de omschakeling naar biolandbouw. Dat is een stijging met bijna 6% t.o.v. 2017, wat aangeeft dat producenten steeds vaker de weg vinden naar de adviesverlening van Bio zoekt Boer. Twintig landbouwers zetten in 2018 na dergelijk advies ook effectief de stap naar biologische productie. Het aandeel effectieve omschakelaars die gebruik maakten van de adviesverlening van Bio zoekt Boer is de afgelopen 5 jaar toegenomen van 21% naar 36%. Dat wijst erop dat het eerstelijnsadvies van Bio zoekt Boer als kwaliteitsvol beschouwd wordt.

Tabel 6: verleende eerstelijnsadviezen door Bio zoekt Boer en omschakeling na adviesverlening, 2014-2018

jaar	aantal verleende adviezen aan producenten	aantal omschakelaars na adviesverlening	totaal aantal omschakelaars	aandeel omschakelaars die gebruik maakten van adviesverlening
2014	47	8	39	21%
2015	111	15	52	29%
2016	90	24	75	32%
2017	102	19	62	31%
2018	108	20	56	36%

Bron: Bio zoekt Boer, Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

Landbouwers en land- en tuinbouwscholen kunnen bovendien gebruik maken van gesubsidieerde bedrijfsadvisering in de biologische landbouw. Zij kunnen terecht bij erkende biobedrijfsadviseurs voor omschakelingsadvies, de opmaak van een biobedrijfsplan, startersadvies en biobedrijfsadvies. Niet enkel starters, maar ook landbouwers die al vele jaren bio-activiteiten ontplooiën, mogen een beroep doen op bepaalde vormen van biobedrijfsadvisering.

Vijftien van de 56 landbouwers (ruim een kwart) die in 2018 effectief de stap naar de biologische productie gezet hebben, wendden zich tot een of meerdere erkende bedrijfsadviseurs in het systeem van de gesubsidieerde bedrijfsadvisering in de biologische landbouw.

2 BIOLOGISCHE KETEN IN VLAANDEREN

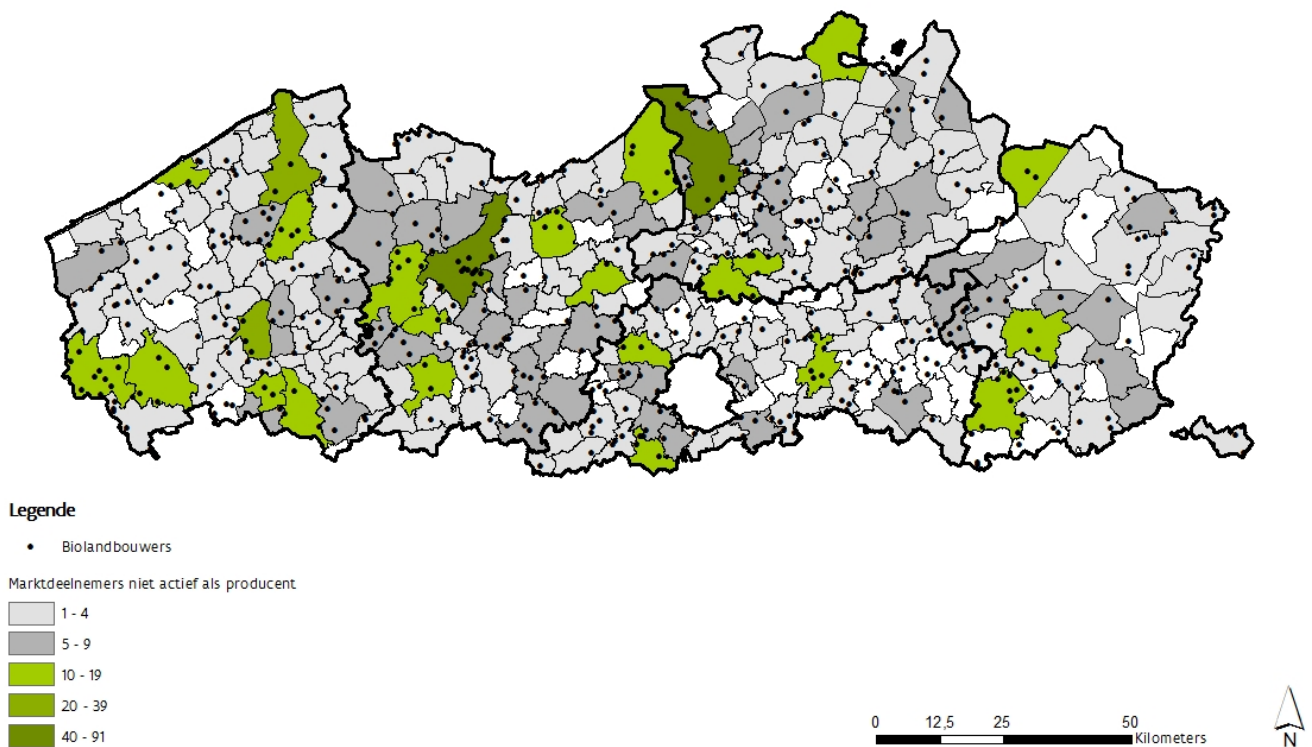
De Europese en Vlaamse reglementering rond biologische productie is niet enkel van toepassing op ondernemingen die actief zijn als biolandbouwer. Ook bedrijven die biologische producten willen verwerken, invoeren, opslaan, uitvoeren of verhandelen, moeten zich laten controleren en certificeren door een van de erkende controleorganen inzake biologische productie.

Wanneer we in de hierna volgende paragrafen spreken over import en export, dan bedoelen we uitsluitend de handel met niet-EU-landen. Binnen de EU geldt er vrij verkeer van goederen. Over de intracommunautaire handel in bioproducten hebben we momenteel geen exacte gegevens.

2.1 Geografische spreiding van biolandbouwers en andere marktdeelnemers

De biologische landbouwbedrijven zijn eerder gelijkmatig verspreid over heel Vlaanderen. De grootste concentraties van marktdeelnemers met andere biologische activiteiten dan primaire productie vinden we vooral in steden zoals Antwerpen, Gent, Brugge, Roeselare, Leuven en Hasselt.

Figuur 5: geografische spreiding biolandbouwers en andere marktdeelnemers, Vlaanderen, 2018

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

2.2 Aantal marktdeelnemers niet actief als producent neemt toe

Eind 2018 stonden er in Vlaanderen 1.102 unieke bedrijven onder controle voor activiteiten als verdeler, bereider, verkooppunt, importeur en/of exporteur van biologische producten (dat is een stijging met bijna 10% t.o.v. 2017). Producenten die naast hun primaire biologische landbouwactiviteit nog andere activiteiten onder biocontrole uitoefenen, bespreken we in paragraaf 1.1.

De grootste groep marktdeelnemers die niet actief zijn als producent bestaat uit bedrijven die verschillende marktactiviteiten combineren: zij maken 38% uit van het totale aantal unieke marktdeelnemers. De tweede grootste groep met een aandeel van 30% zijn de ondernemingen die enkel actief zijn als bereider van biologische producten. De bedrijven die uitsluitend activiteiten ontplooiën als verdeler van bioproducten vormen een derde omvangrijke groep met een aandeel van 21%.

In Vlaanderen stonden 185 bedrijven onder biocontrole voor de uitoefening van importactiviteiten. Hoewel 29 ondernemingen onder controle stonden voor de export van biologische producten, was er - net als voorgaande jaren - in 2018 geen enkel bedrijf dat enkel als exporteur gecertificeerd was.

Tabel 7: Vlaamse marktdeelnemers (uitgezonderd producenten) onder biocontrole, per marktactiviteit, 2014-2018

marktactiviteit	2014	2015	2016	2017	2018	evolutie 2017 • 2018
enkel verdeler	147	173	184	203	232	+14%
enkel bereider	283	311	330	347	329	-5%
enkel verkooppunt	66	71	79	86	96	+12%
enkel importeur	26	27	25	27	22	-19%
enkel exporteur	-	-	-	-	-	=
combinatie marktactiviteiten (excl. producenten)	219	241	278	341	423	+24%
AANTAL (EXCL. PRODUCENTEN)	741	823	906	1 004	1 102	+10%

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

2.3 Vaakst voorkomende hoofdactiviteiten van biobedrijven

Aan de marktdeelnemers die voor hun bedrijfsactiviteiten onder biocontrole staan, wordt door de controleorganen een hoofdactiviteit toegewezen op basis van het NACE-codesysteem. Deze hoofdactiviteit is de activiteit die het meest bijdraagt aan de totale toegevoegde waarde van de onderneming. Voor dit biorapport hebben we de geregistreerde hoofdactiviteiten inhoudelijk gegroepeerd tot zes clusters.

In 2018 was de vaakst voorkomende cluster van hoofdactiviteiten bij de Vlaamse marktdeelnemers de vervaardiging van en groothandel in "andere" voedingsproducten (o.m. suiker, cacao, koffie, thee, kruiden). Op een tweede plaats vinden we de verwerking/bewaring van en groothandel in groenten en fruit en de vervaardiging van fruit- en groentesappen. De derde stek wordt ingenomen door de vervaardiging van bakkerij- en zetmeelhoudende bioproducten.

////////////////////////////////////

Figuur 6: hoofdactiviteiten (NACE) van Vlaamse marktdeelnemers, geclusterd, Vlaanderen, 2018

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

2.4 Bio-import uit niet-EU-landen bestaat overwegend uit plantaardige producten

De gegevens in deze paragraaf zijn afkomstig van TRACES (Trade Control and Expert System). Deze databank van de Europese Commissie bevat uitsluitend informatie over de import van goederen uit niet-EU-landen naar de Europese Unie en over de doorvoer van deze goederen binnen de EU. Er zijn momenteel geen gegevens beschikbaar over de handel in Europese bioproducten binnen de EU en over export van deze producten naar landen buiten de EU.

Elke zending van biologische producten die in de EU als bio in het vrije verkeer van goederen wordt ingebracht, moet vergezeld zijn van een speciaal controlecertificaat. De bevoegde autoriteit van de lidstaat waar de goederen worden aangeboden, moet zijn akkoord verlenen voor de invoer. In de meeste lidstaten treedt de douane op als bevoegde controleautoriteit, maar in België zijn de regio's verantwoordelijk voor verificatie van de zending en akkoord voor import. Het vervullen van de douaneformaliteiten voor inkomende goederen noemt men "inklaren".

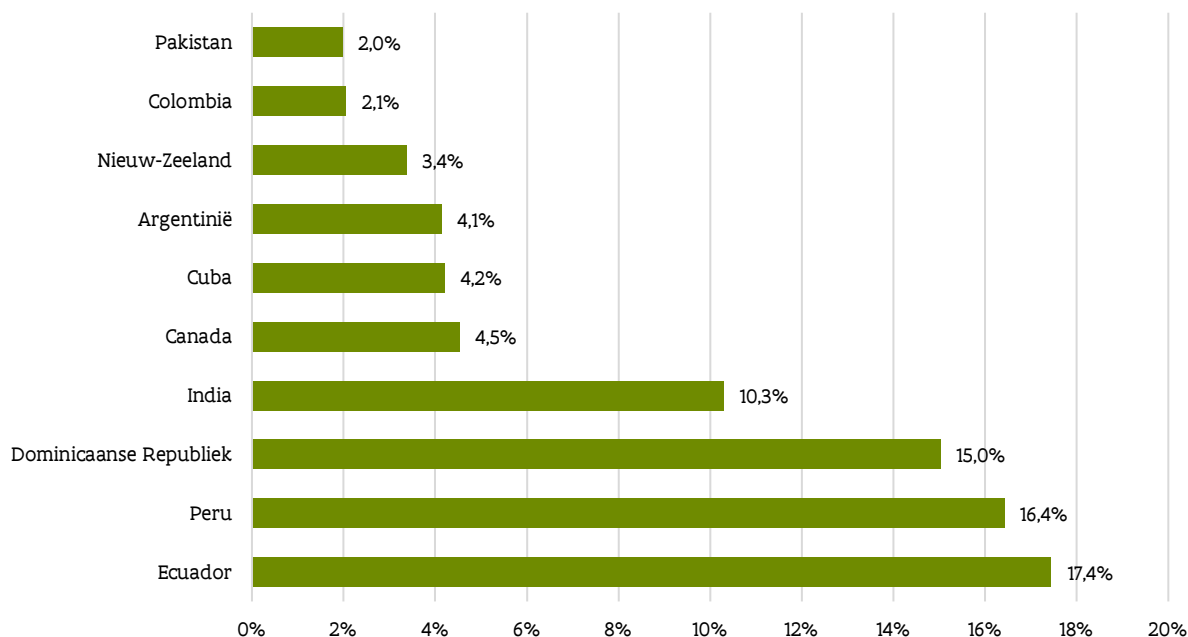
In 2018 werden in Vlaanderen bijna 242.000 ton biologische producten uit derde landen ingeklaard voor een totaal van 7.476 certificaten. Dat komt overeen met 98% van het in heel België ingeklaarde gewicht aan bioproducten uit niet-EU-landen.

In Vlaanderen wordt 79% van deze zendingen aangeboden bij de douaneautoriteiten van Antwerpen en Mechelen, 16% komt binnen via Zaventem. Nemen we echter het nettogewicht aan bioproducten in beschouwing, dan blijkt 95% binnen te komen via Antwerpen en Mechelen, terwijl bijna 4% wordt aangeboden bij de douaneautoriteit van Zeebrugge. Heel wat van deze goederen worden vervolgens vanuit Vlaanderen verder verdeeld naar andere landen van de EU.

Net geen 80% van het in Vlaanderen ingevoerde gewicht aan bioproducten van buiten de EU is afkomstig van tien herkomstlanden. Bekijken we deze top-10 wat meer in detail, dan zien we dat bijna de helft van de ingeklaarde biologische goederen afkomstig is van Ecuador, Peru en de Dominicaanse Republiek.

////////////////////////////////////

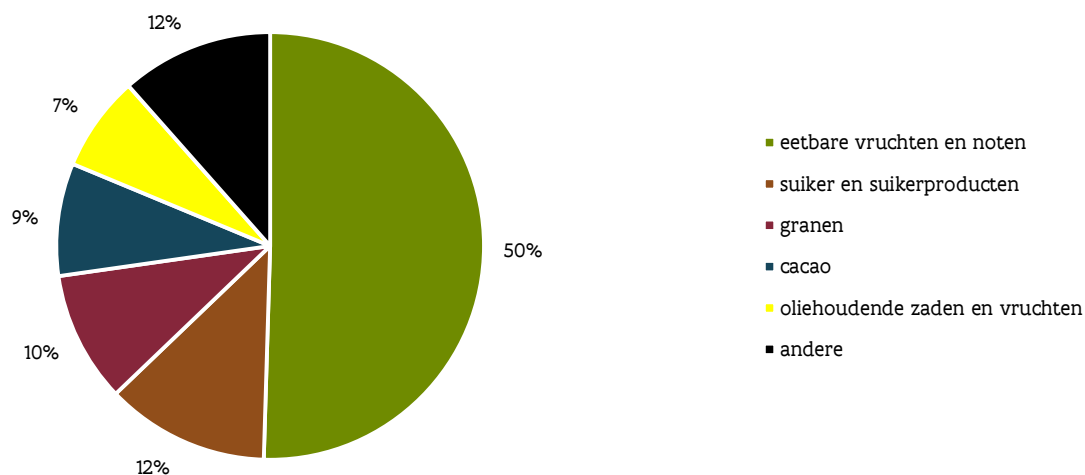
Figuur 7: top tien herkomstlanden bio-import naar nettogewicht, in percentage van totale nettogewicht, Vlaanderen, 2018

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van TRACES (EC)

Het merendeel van de biologische goederen die via Vlaanderen in het vrije verkeer in de EU worden ingebracht, zijn plantaardige producten. De helft hiervan zijn goederen die behoren tot de productgroep van eetbare vruchten en noten. Producten van dierlijke oorsprong zoals vlees, vis en honing maken minder dan 1% uit van het nettogewicht aan bioproducten die in Vlaanderen worden aangeboden.

Figuur 8: belangrijkste productcategorieën bio-import naar nettogewicht, percentage, Vlaanderen, 2018

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van TRACES (EC)

Op productniveau valt het overwicht op van verse bananen: zij maken meer dan 40% uit van de totale massa aan biologische producten die door Vlaanderen worden ingeklaard. De belangrijkste herkomstlanden zijn Ecuador, Peru en de Dominicaanse Republiek. Op respectabele afstand volgen cacaobonen (9%) en sojabonen (7%). Die zijn vooral afkomstig uit respectievelijk de Dominicaanse Republiek en India.

Tabel 8: top-10 producten bio-import naar nettogewicht, ton en percentage, Vlaanderen, 2018

product	aantal ton (netto)	aandeel in totale gewicht	belangrijkste herkomstlanden
bananen, vers (met uitzondering van bakbananen)	105 061	43%	Ecuador, Peru, Dom. Republiek
cacaobonen, ook indien gebroken of gebrand	20 605	9%	Dom. Republiek
sojabonen, ook indien gebroken (met uitzondering van zaaigoed)	16 192	7%	India
witte suiker (met uitzondering van gearomatiseerde suiker en suiker met toegevoegde kleurstoffen)	14 865	6%	India, Argentinië
ongebrende koffie waaruit geen cafeïne is verwijderd	14 415	6%	Peru, Honduras, Mexico
harde tarwe, (met uitzondering van zaaigoed)	11 645	5%	Canada
ruwe rietsuiker in vaste vorm, voor raffinage, niet gearomatiseerd, zonder toegevoegde kleurstoffen	10 143	4%	Cuba
verse kiwi's	7 435	3%	Nieuw-Zeeland
gedopte rijst, langkorrelig (met uitzondering van voorgedroogde "parboiled" rijst)	3 969	2%	Pakistan, Thailand
nieuwe aardappelen "primeurs", vers of gekoeld, van 1 januari tot en met 30 juni	2 754	1%	Israël

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van TRACES (EC)

////////////////////////////////////

3 FINANCIËLE ONDERSTEUNING DOOR DE OVERHEID

Voor het biorapport maken we jaarlijks een raming van de financiële inspanningen die de overheid doet om de biologische sector te ondersteunen en te stimuleren. Onder 'overheidsuitgaven' verstaan we zowel Vlaamse als Europese (cofinanciering) overheidsuitgaven.

De bedragen waarvan hieronder sprake is, hebben betrekking op hetzij de effectieve uitgaven binnen een welbepaald kalenderjaar, hetzij de effectieve uitgaven die voor een welbepaald campagnejaar gebeurd zijn. Waar mogelijk wordt dit aangegeven in de tekst.

Het is moeilijk om op basis van deze cijfers algemene conclusies te trekken over de evolutie van de overheidsuitgaven, onder meer omdat sommige uitbetalingen van steun (bv. voor onderzoeksprojecten) gespreid zijn over meerdere kalenderjaren.

3.1 UITGAVEN SPECIFIEK VOOR DE BIOLOGISCHE SECTOR

In tabel 9 geven we de overheidsuitgaven voor de biologische sector in het kalenderjaar 2018 weer volgens vier beleidsthema's:

- ▶ Het thema 'keten- en marktontwikkeling' omvat o.m. de werkingssubsidies voor BioForum en Bio zoekt Keten, net als de ondersteuning van de bioclusterwerking.
- ▶ Bij het thema 'biologische productie' horen de VLIF-steun (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds) specifiek voor biologische productie, de hectaresteen voor het toepassen van de biologische productiemethode, de gesubsidieerde bedrijfsadviesing in de biologische landbouw, de overheidsbijdrage in de controlekosten en de werkingssubsidie voor Bio zoekt Boer.
- ▶ 'Onderzoek en kennisuitwisseling' vervat naast de projectfinanciering voor bio-onderzoek ook financiering voor de werking van NOBL (Netwerk Onderzoek Biologische Landbouw & voeding), CCBT (Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting Biologische Teelt) en de Biobedrijfsnetwerken. In paragraaf 3.3 wordt hier dieper op ingegaan.
- ▶ Onder 'communicatie, promotie en draagvlakverbreding' verstaan we de uitgaven voor gesubsidieerde vormingsactiviteiten ten behoeve van de biologische sector georganiseerd door o.a. Landwijzer, NAC en VELT (Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren). Ook de dotaties aan VLAM (Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing) voor de promotie van bio horen hierbij.

Met een aandeel van 54% lag het zwaartepunt van de overheidsuitgaven duidelijk opnieuw bij de financiële stimulering van de primaire biologische productie. In vergelijking met 2017 gaat er globaal gezien meer overheidsgeld naar de biosector en in het bijzonder naar de biologische productie.

Een belangrijke focus van het nieuwe strategisch vijfjarenplan voor de biologische landbouw 2018-2022 is het stimuleren van kwantitatieve groei van de biolandbouw. De eerste stappen hiertoe zijn in 2018 gezet met de opstart van regionale bioclusters om het aantal omschakelaars van gangbare landbouw naar biologische landbouw in Vlaanderen te vergroten.

Kalenderjaar 2018 werd daarenboven gekenmerkt door een verschuiving van overheidsmiddelen van consumentencommunicatie naar onderzoek.

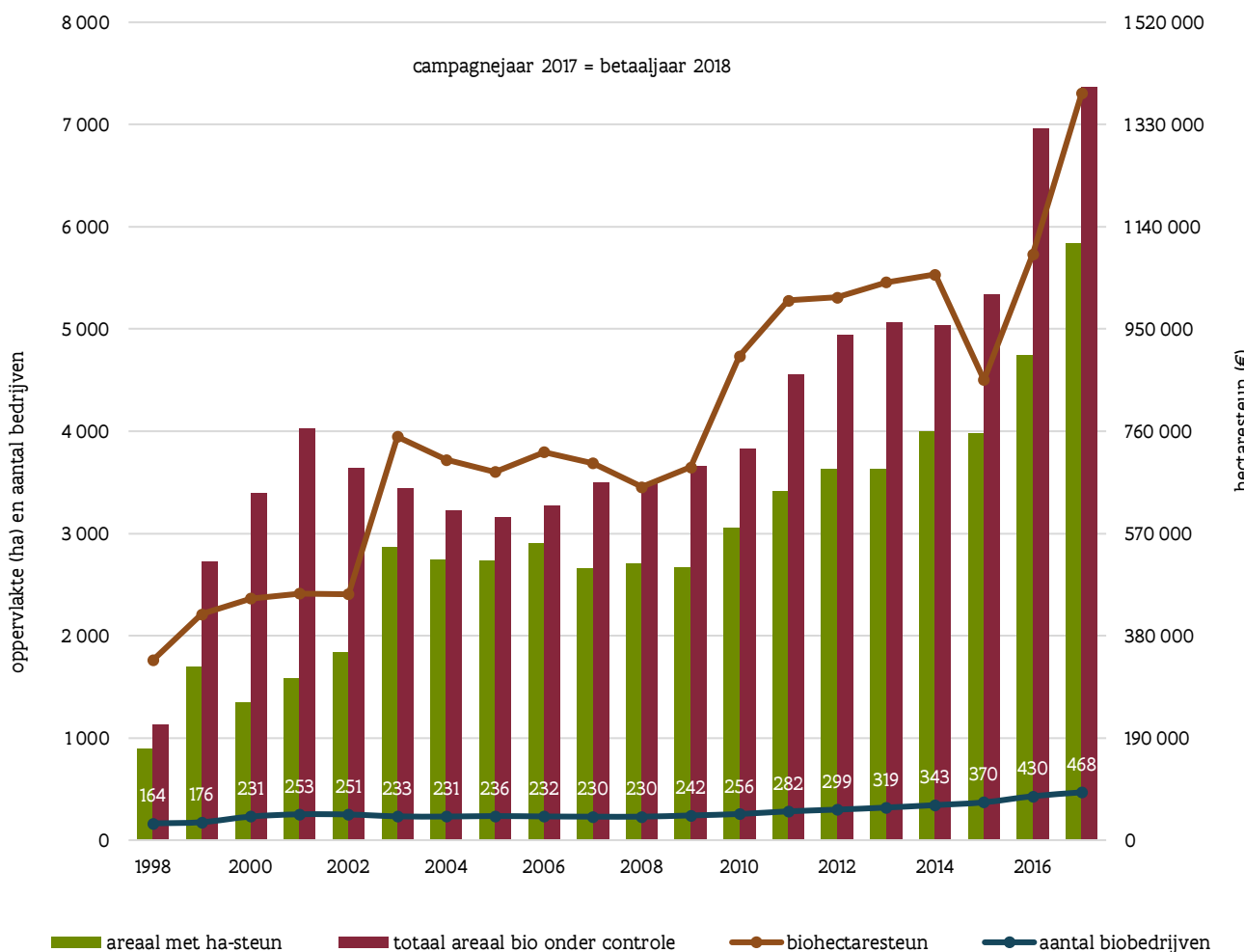

Biolandbouwers kunnen via de verzamelaanvraag hectaresteen aanvragen om de biologische productiemethode toe te passen op hun percelen. Het steunbedrag is berekend op basis van de meerkosten om de teelt in kwestie biologisch te produceren en is afhankelijk van het type verbintenis (omschakeling naar bio of voortzetting van bio).

Ook bij de biohectaresteen namen de uitgaven toe. In het kalenderjaar 2018 bedroegen de totale betalingen voor biohectaresteen ruim een kwart van de totale overheidsuitgaven: de overheid betaalde meer dan 1,388 miljoen euro aan biohectaresteen uit aan 409 landbouwers voor een totaal van 5.838 subsidiabele hectare.

Figuur 10: bio-areaal onder controle, areaal met hectaresteen (linkeras, in hectare), uitbetaalde hectaresteen (rechteras, in euro) en het totale aantal biologische producenten, Vlaanderen, campagnejaren 1998-2017

Bron: Departement Landbouw en Visserij

3.3 UITGAVEN VOOR BIO-ONDERZOEK EN KENNISUITWISSELING IN DE BIOLOGISCHE SECTOR

De Vlaamse overheidsuitgaven voor bio-onderzoek worden voor het kalenderjaar 2018 geraamd op net geen 1 miljoen euro. De financiering van onderzoeksprojecten gebeurt via diverse kanalen.

Het Departement Landbouw en Visserij betaalt subsidies aan onderzoeksinstellingen zoals Inagro om hun werking en projecten te bekostigen. Het Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting voor de biologische teelt (CCBT) ontvangt een jaarlijkse subsidie voor zijn coördinerende werking van het praktijkonderzoek en voor het financieren van praktijkgerichte onderzoeksprojecten door de erkende praktijkcentra. Ook demonstratieprojecten gericht op de biologische landbouw worden financieel ondersteund door het departement. Daarnaast organiseert het Departement Landbouw en Visserij oproepen aan alle onderzoeksinstellingen om projecten in te dienen, al dan niet met Europese cofinanciering.

Het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) wendt een deel van zijn middelen aan om onderzoek in de biologische landbouw en de coördinatie van het Netwerk Onderzoek Biologische Landbouw & Voeding (NOBL) te financieren. Ook het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) cofinanciert jaarlijks Landbouw-trajecten die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de biologische sector. Voor dit biorapport hebben we enkel de 'biorelevante' LA-trajecten meegenomen, dat wil zeggen dat de doelgroep bio specifiek is opgenomen in het projectvoorstel en bij het onderzoek betrokken wordt.

Tabel 11: raming overheidsuitgaven voor onderzoek en kennisuitwisseling in de biologische sector, in euro, 2015-2018

thema	uitgaven 2015	uitgaven 2016	uitgaven 2017	uitgaven 2018
onderzoek en ontwikkeling	813 414	864 555	701 250	999 405
door het departement LV gefinancierde projecten (excl. CCBT)	103 490	202 900	123 752	149 166
door VLAIO gefinancierde LA-trajecten met bijdrage aan biosector	413 385	351 013	276 424	355 126
toelage Inagro vzw (afdeling bio)	99 524	99 524	99 524	99 524
door ILVO gefinancierd onderzoek met bijdrage aan biosector	87 792	60 617	73 800	128 047
subsidie CCBT	109 223	150 501	127 750	267 542
voorlichting en kennisuitwisseling	13 493	55 420	2 000	164 874
werkingsubsidies e.a.	109 627	131 516	62 000	88 720
TOTAAL	936 534	1 051 491	765 249	1 252 999

Bron: Departement Landbouw en Visserij

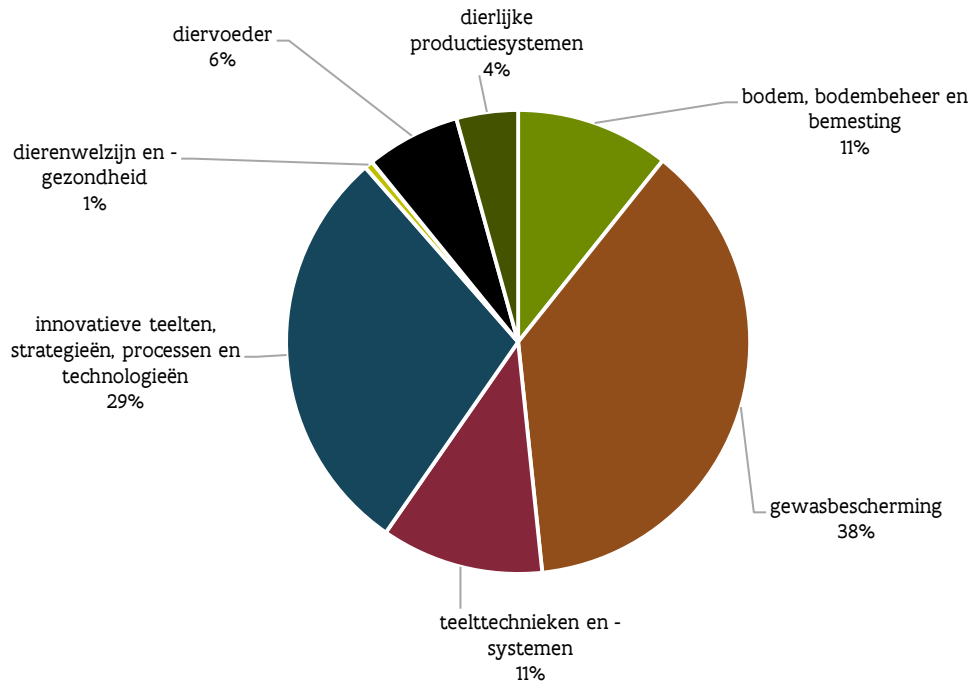
De globale stijging van de overheidsuitgaven voor bio-onderzoek en kennisuitwisseling in het kalenderjaar 2018 naar 1,253 miljoen euro is in belangrijke mate toe te schrijven aan de uitbetaling van saldi van demonstratieprojecten en onderzoeksprojecten met een looptijd gespreid over meerdere jaren. Ook investeerde ILVO in 2018 in de uitbouw van een living lab agro-ecologie en biologische landbouw. Dat is een van de nieuwe initiatieven voor bio-onderzoek en kennisuitwisseling die eveneens bijdragen aan de toename van de overheidsuitgaven.

////////////////////////////////////

Uit de thematische verdeling van de middelen voor onderzoek gericht op de biologische sector blijkt dat het grootste deel (38%) van de uitgaven in het kalenderjaar 2018 besteed werd aan onderzoeksprojecten gericht op gewasbescherming (zowel bescherming tegen ziekten en plagen als onkruidbeheersing). Meer dan een kwart van de middelen werd toegekend aan onderzoek naar innovatieve teelten, strategieën, processen en technologieën. Ook werd telkens 11% van de uitgaven voor bio-onderzoek aangewend voor onderzoeksprojecten naar teelttechnieken en teeltsystemen en naar bodem, bodembeheer en bemesting.

Figuur 11: thematische verdeling van de middelen voor biorelevant onderzoek, Vlaanderen, 2018

Bron: Departement Landbouw en Visserij

4 BIOLOGISCHE BESTEDINGEN IN VLAANDEREN EN BELGIË

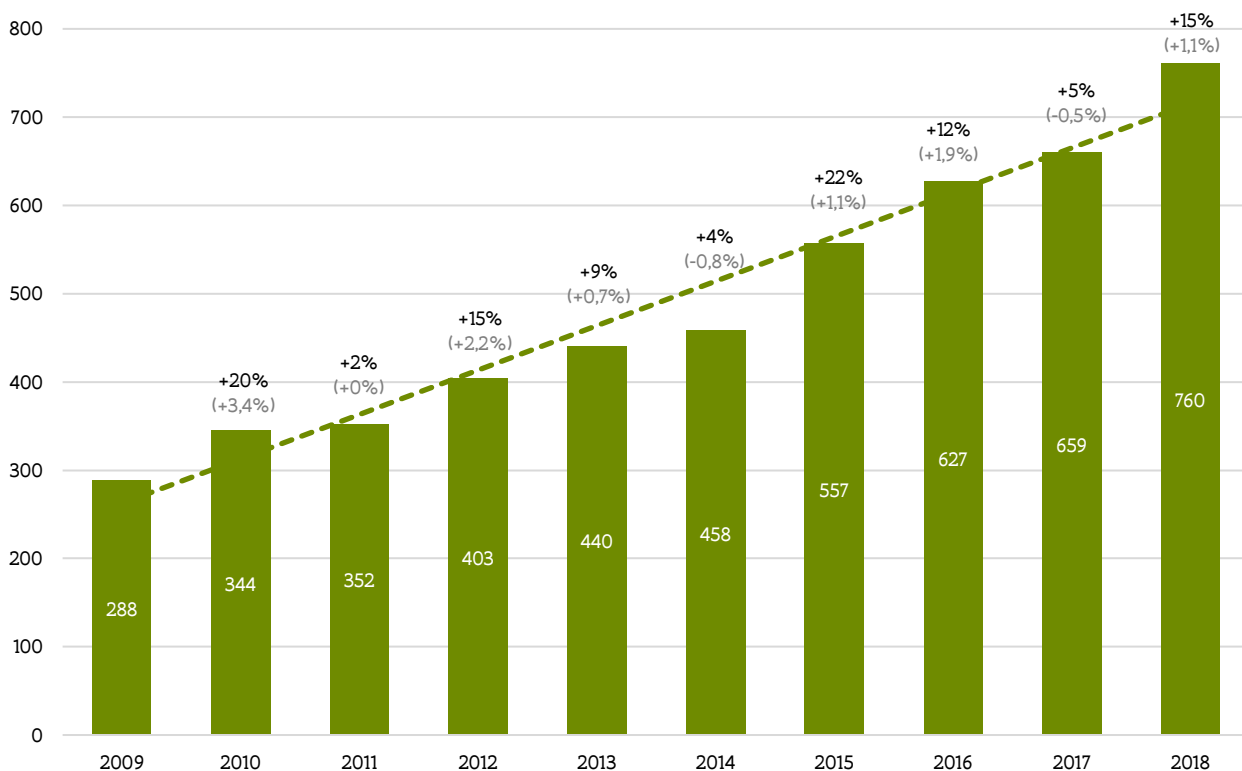
De cijfers in dit luik van het biorapport werden opgetekend door GfK Belgium in opdracht van VLAM. Hiervoor werden de aankopen voor thuisverbruik van vijftuizend Belgische gezinnen continu opgevolgd.

4.1 Biobestedingen in België groeien verder, maar Vlaanderen blijft achter

In 2018 besteedden de Belgische gezinnen 760 miljoen euro aan biologische producten (+15%). Vlaanderen heeft hierin een aandeel van 289 miljoen euro. Dat is een daling van 2% in vergelijking met 2017. Vlaanderen blijft hiermee onder de verwachtingen en loopt nu beduidend achter op Wallonië. De groei van de totale biobestedingen in België is hoger dan de groei van 1,1% van de totale bestedingen aan 'fast moving consumer goods' (FMCG = voeding, dranken, drogmetica en non-food).

De stijging bij bio wordt vooral verklaard door de expansie in Wallonië en door een hogere gemiddelde aankoopfrequentie (+1 aankoophandeling/jaar) die in contrast staat met de dalende aankoopfrequentie in het gangbare segment (-4 aankoophandelingen/jaar). Het totale aantal Belgische consumenten die op jaarbasis al eens biologische producten kopen, evolueert richting 95%.

Figuur 12: totale besteding aan biologische producten* door Belgische gezinnen, in miljoen euro, 2009-2018

Bron: GfK Belgium voor VLAM

* totaal bio: voeding (vers, diepvries en kruidenierswaren), dranken, drogmetica en non-food

Tussen de haakjes wordt de evolutie van de totale FMCG weergegeven

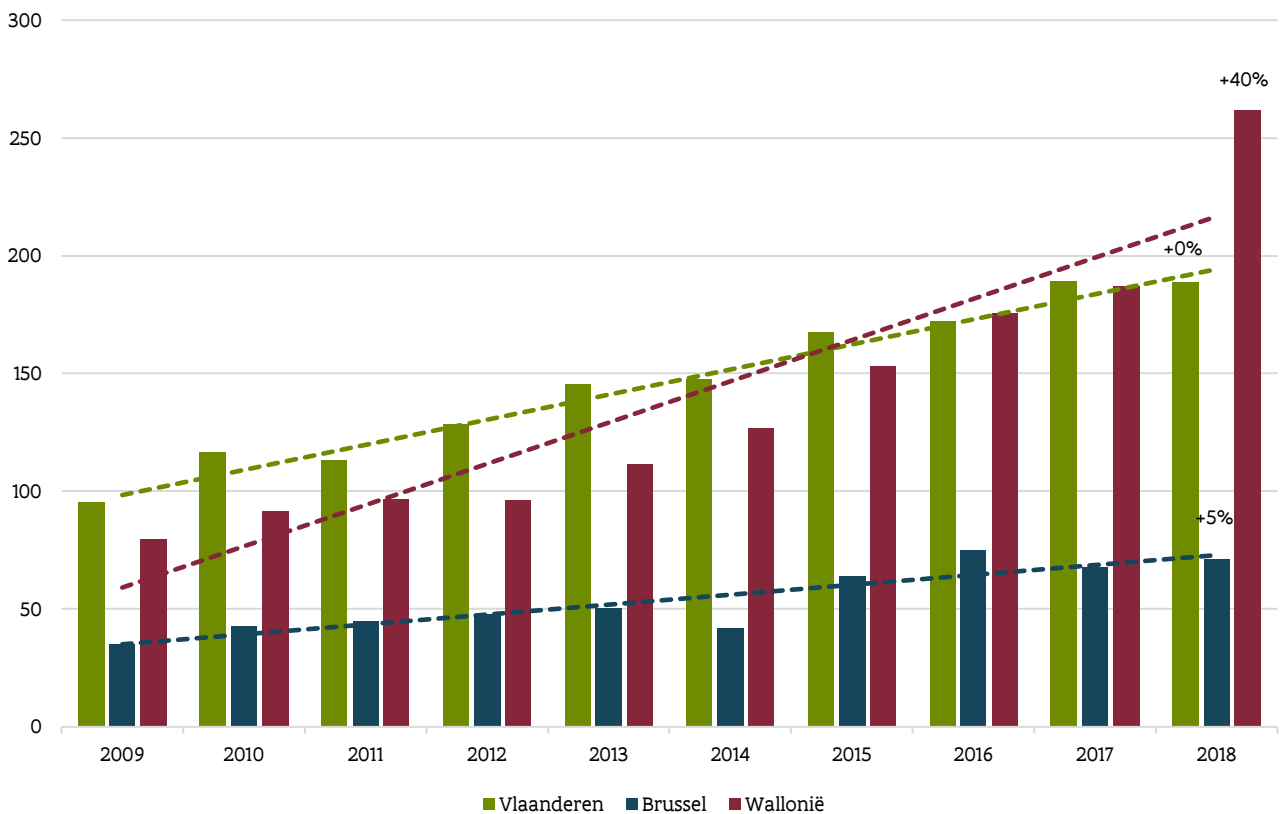

4.2 Vlaamse bestedingen aan biologische versproducten stagneren

VLAM volgt, binnen de overeenkomst met GfK Belgium, het thuisverbruik van de verse voeding (incl. diepvries- en kruidenierswaren zoals ontbijtgranen, rijst, droge deegwaren, wijnen en bier) op. De cijfers verder in deze tekst hebben enkel betrekking op deze uitgebreide verscategorie (= selectie VLAM).

In 2018 groeiden de Belgische bestedingen in deze verscategorie met bijna 18% tot 522 miljoen euro. Deze groei was volledig toe te schrijven aan Wallonië (+40%). In de Brusselse regio was de toename in 2018 eerder bescheiden (+5%). Vlaanderen bleef ter plaatse trappelen op 189 miljoen euro en heeft nu zowel in absolute als in relatieve cijfers een duidelijke achterstand op Wallonië.

Figuur 13: bestedingen aan verse biovoeding en -dranken (selectie VLAM) per gewest, in miljoen euro, 2009-2018

Bron: GfK Belgium voor VLAM

Tussen 2009 en 2018 verdubbelden de biobestedingen voor deze verscategorie in Vlaanderen. De stijging op lange termijn was echter groter in Wallonië en Brussel. In Wallonië zien we immers een verdrievoudiging van de biobestedingen.

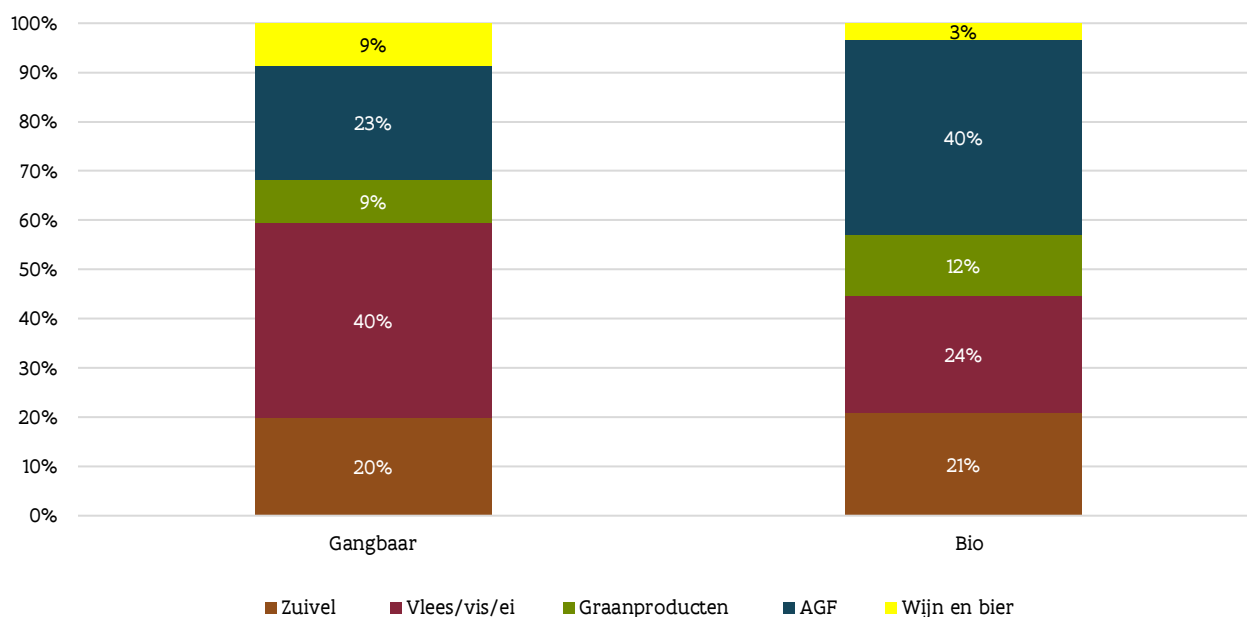
De belangrijke groeiers ten opzichte van 2017 zijn eieren, vlees (inclusief vleeswaren) en zuivel. Bij de verwerkte bioproducten doen pizza's, quiches en kant-en-klaarmaaltijden het uitstekend. Ook biorijst en biobier presteerden vorig jaar zeer goed. Bij de grootste dalers behoren melksubstituten, vleesvervangers en wijn. Op lange termijn is de grote winnaar de categorie 'vis, week- en schaaldieren'.

4.3 Aardappelen, groenten en fruit (AGF) is belangrijkste biologische verscategorie

De Belgische biobesteding aan versproducten bestond in 2018 voor 40% uit AGF-producten. In het gangbare segment bedraagt het aandeel van aardappelen, groenten en fruit slechts 23%. De categorie 'vlees, vis en ei' neemt een vierde van de biobestedingen voor haar rekening. Deze categorie is voor de gangbare producten echter veel aanzienlijker (40%). Het zuivelaandeel schommelt zowel bij bio als gangbaar rond de 20%. De graanproducten nemen in het biosegment 12% in en bij de gangbare producten 9%. Wijn en bier tot slot zijn bij bio goed voor 3% van het assortiment tegenover 9% bij het gangbare segment.

Figuur 14: gekocht assortiment versproducten gangbaar versus bio (op basis van besteding), België, 2018

Bron: GfK Belgium voor VLAM

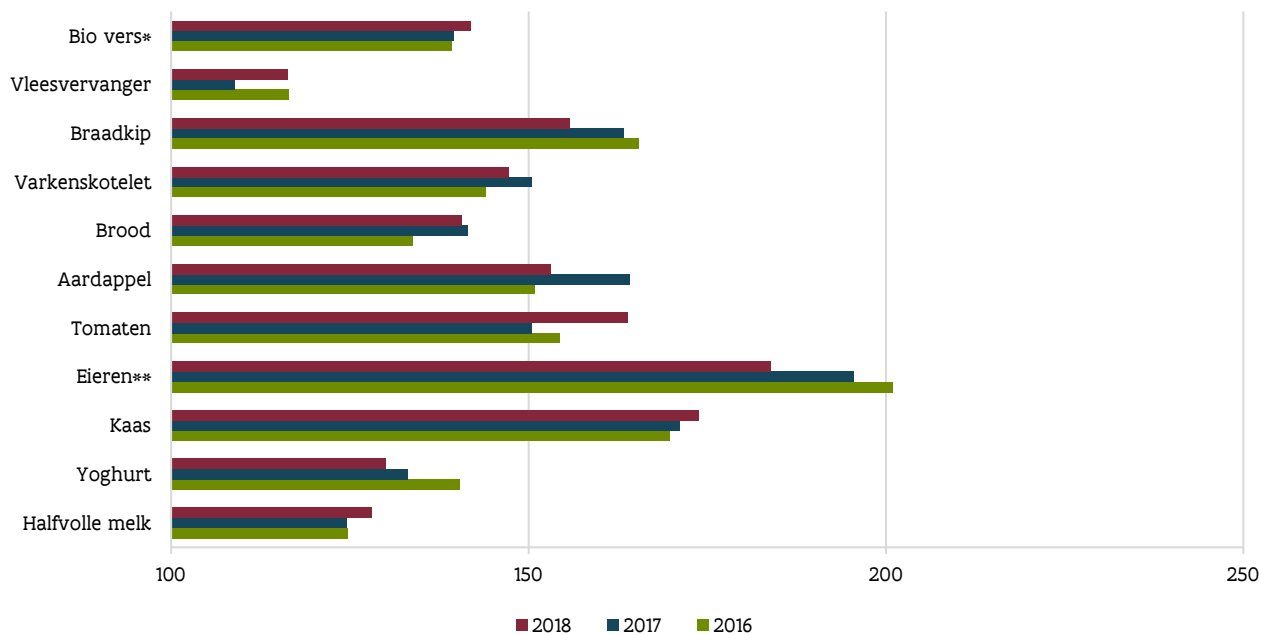
4.4 Biologische versproducten gemiddeld een derde duurder dan gangbare variant

De prijs is een belangrijke rem op de aankoop van biovoeding. Biologische versproducten zijn gemiddeld iets meer dan een derde duurder dan gangbare producten.

Er zijn wel sterke verschillen per product. Het grootste verschil is er bij de eieren: een bio-eitje was in 2018 bijna dubbel zo duur als een standaard scharrelei. Toch heeft dit geen negatief effect op de verkoop, want het marktaandeel van bio-eieren blijft toenemen. Het kleinste prijsverschil vinden we bij vleesvervangers: hier was de biovariant slechts 16% duurder dan het gangbare product.

Ook de evolutie van het prijsverschil varieert van product tot product. In 2018 was het prijsverschil ten opzichte van het voorgaande jaar groter voor melk, kaas, tomaten en vleesvervangers. Het prijsverschil was kleiner voor onder meer yoghurt, braadkip en eieren. Voor brood bleef het prijsverschil tussen bio en gangbaar stabiel.

Figuur 15: prijsverschil biologische producten versus gangbaar in België (index: gangbaar = 100), 2016-2018

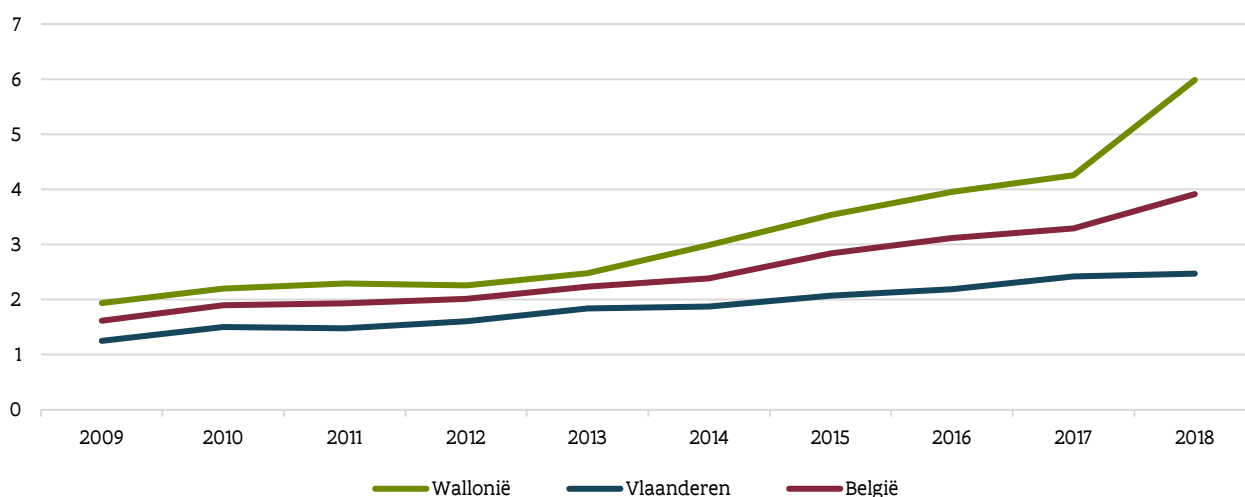
Bron: GfK Belgium voor VLAM

(*) selectie verscategorieën VLAM | (**) vergelijking met standaard scharrelei

4.5 Marktaandeel bio vers stijgt, maar varieert sterk van product tot product

Het marktaandeel van de biologische versproducten in België groeit gestaag, maar blijft beperkt. In 2018 had bio een aandeel van 3,9% in de totale Belgische bestedingen aan verse voeding (t.o.v. 3,3% in 2017). In Vlaanderen bleef het marktaandeel van biologische verse voeding stabiel op 2,5%, waardoor de kloof met Wallonië (ruim 6% marktaandeel) groter werd.

Figuur 16: marktaandeel bio verse voeding per regio, in percent van totale besteding aan verse voeding, 2009-2018

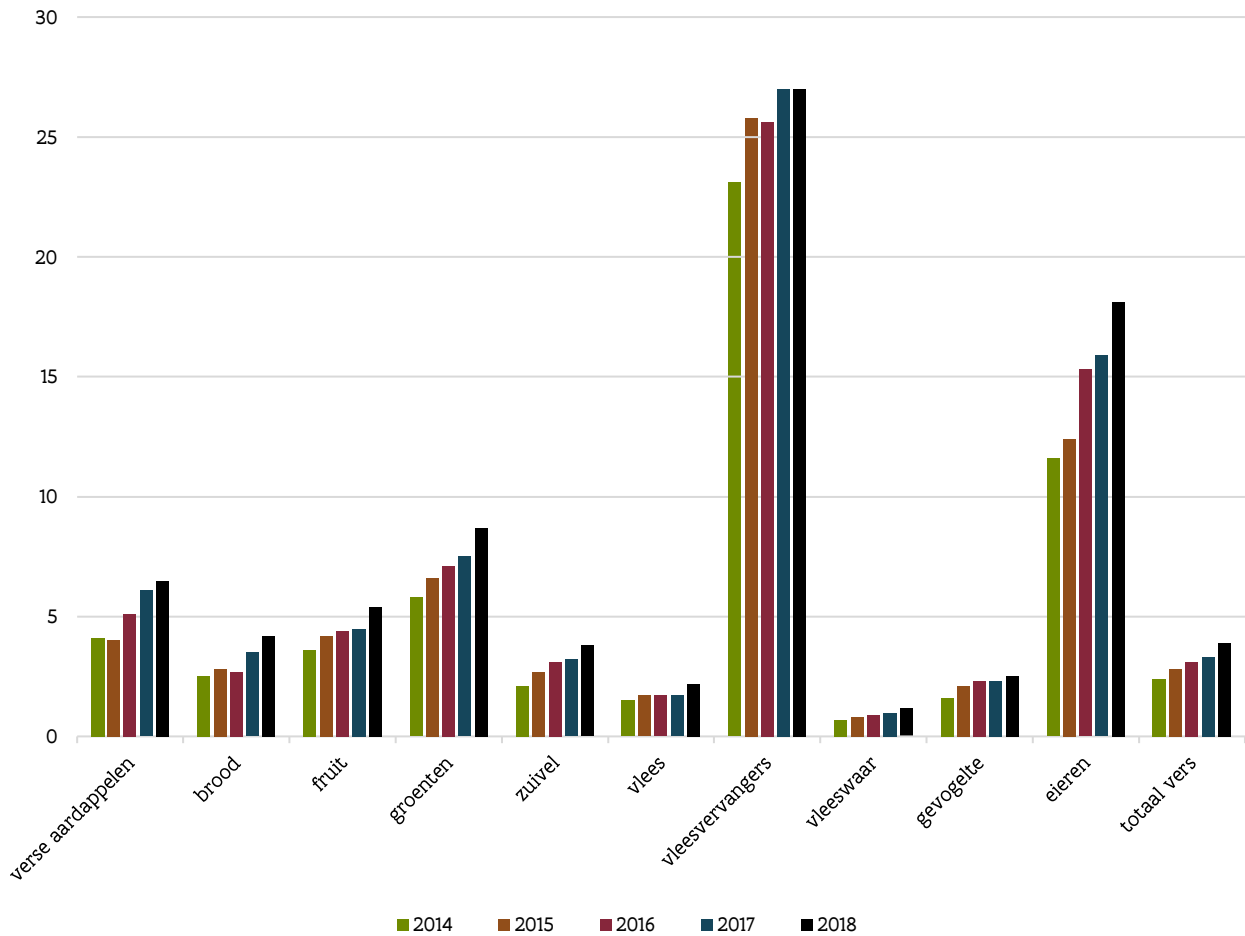
Bron: GfK Belgium voor VLAM

Nemen we de Belgische marktaandeelen van de biologische versproducten apart onder de loep, dan zien we dat deze ook sterk verschillen van product tot product.

De vleesvervangers hadden in 2018 met 27% het grootste marktaandeel. Een andere productcategorie met een hoog aandeel bio zijn de eieren: het marktaandeel bio-eieren bedroeg in 2018 18% en was hiermee de sterkste groeier. De AGF-categorie heeft ook een hoger bio-aandeel dan gemiddeld: bijna 9% voor groenten, ruim 5% voor fruit en 6,5% voor aardappelen. Brood en zuivel zitten met een bio-aandeel van elk ca. 4% rond het gemiddelde. Gevogelte en vlees presteren onder het gemiddelde. Vleeswaren bengelen achteraan met het laagste bio-aandeel van iets meer dan 1%.

Figuur 17: evolutie marktaandeelen bio vers per productcategorie in % van de bestedingen, België, 2014-2018

Bron: GfK Belgium voor VLAM

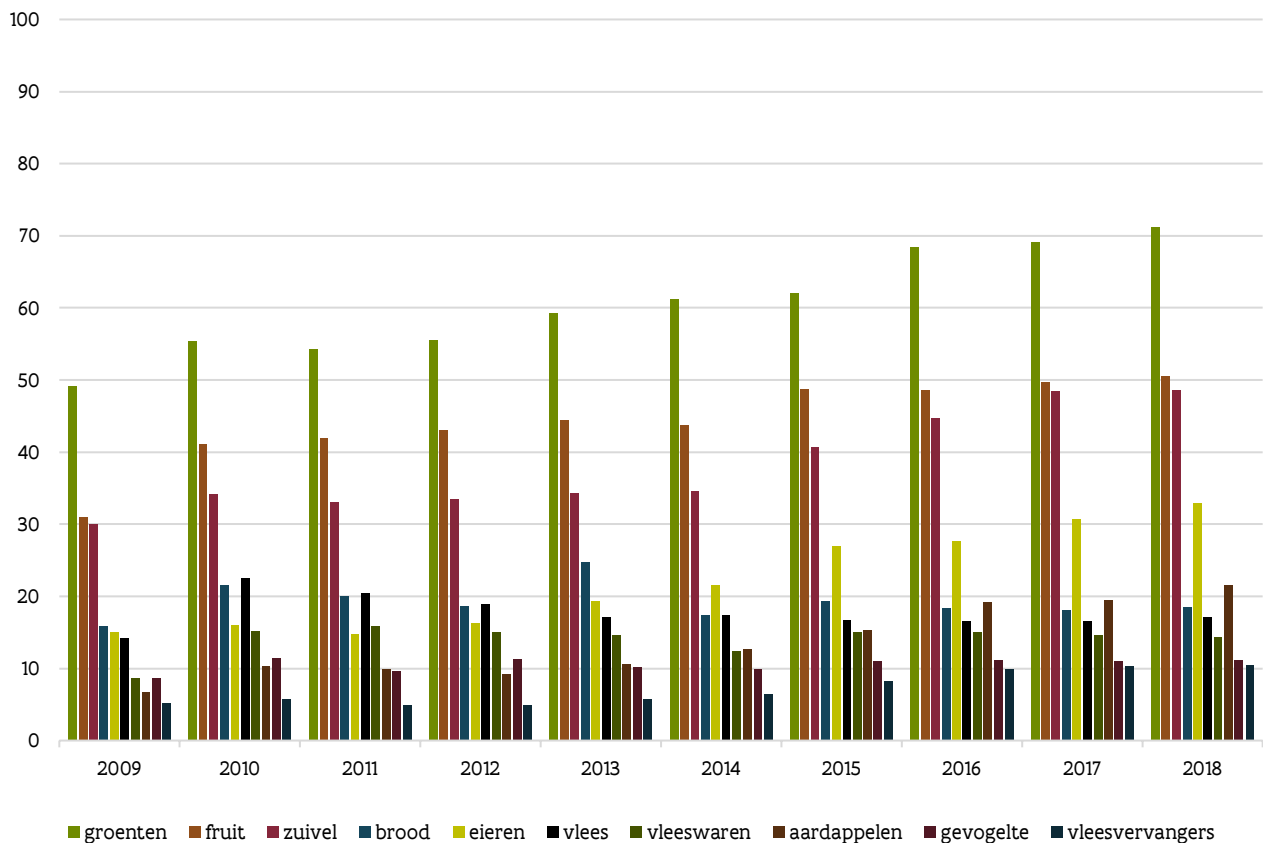
4.6 Aantal biokopers blijft op een hoog peil

Het aantal Belgische consumenten dat op jaarbasis minstens eenmaal een vers bioproduct koopt, blijft met 9 op de 10 kopers op een zeer hoog peil. De biobestedingen worden voor 60% gerealiseerd door de frequente biokopers die minstens wekelijks bio kopen. Deze groep maakt 11% uit van de totale biokopers. Het totale aantal biokopers was in 2018 stabiel tot licht stijgend voor alle verscategorieën.

Vergelijken we de diverse productgroepen, dan zien we grote verschillen in kopersaantallen. De kopers van biogroenten vertegenwoordigen veruit de grootste groep. 71% van de Belgische gezinnen koopt wel eens biogroenten. Op de tweede plaats komt fruit met 51 kopers op honderd, op de voet gevolgd door zuivel (49 kopers). Sinds 2005 is het kopersaantal voor fruit ruim verdubbeld. De kopers van bio-eieren nemen de vierde stek in met 33%. Deze groep zit bovendien in de lift. De sterkste groei noteren we bij bio-aardappelen: het aantal kopers verviervoudigde sinds 2005 van 5 naar 22 op honderd in 2018.

Onderaan de lijst staan de categorieën vlees en gevogelte die in de periode 2005 tot 2010 fors nieuwe biokopers wisten aan te trekken, maar het daarna minder goed deden en nu stabiliseren. Het rijtje wordt afgesloten door de vleesvervangers met 10 kopers op 100.

Figuur 18: percentage kopers van een aantal biologische verscategorieën, België, 2009-2018

Bron: GfK Belgium voor VLAM

4.7 Tweeverdieners en welgestelde gezinnen met kinderen zijn grootste groeiers

Wat is nu het profiel van de biokoper? In absolute cijfers zijn de welgestelde gezinnen met kinderen en de welgestelde gepensioneerden de belangrijkste groep van biokopers. Samen zijn zij verantwoordelijk voor de helft van de biobestedingen aan versproducten, terwijl zij slechts 39% van de bevolking uitmaken.

De welgestelde gezinnen met kinderen en de jonge alleenstaanden hebben het hoogste bio-aandeel (ca. 5%) in hun totale bestedingen aan verse voeding (excl. dranken). Gezinnen met kinderen met een beperkt inkomen hebben het laagste aandeel bio (1,6%) in hun totale bestedingen aan verse voeding (excl. dranken). Deze bevolkingsgroep heeft zijn bio-aandeel wel verdrievoudigd sinds 2008. De introductie en uitbouw van heel wat biologische producten in de hard discount liggen hiervoor aan de basis.

De gepensioneerden en de koppels met één kostwinner hebben een gemiddeld bio-aandeel. De alleenstaanden ouder dan 40 jaar die vroeger het hoogste bio-aandeel hadden, stagneren de laatste jaren. De grootste stijging qua bio-aandeel (periode 2008-2018) vinden we bij de welgestelde gezinnen met kinderen en bij de tweeverdieners zonder kinderen.

Tabel 12: marktaandeel bio vers in totale besteding aan verse voeding (excl. dranken), in percentage per kopersprofiel, België, 2014-2018

kopersprofiel	2014	2015	2016	2017	2018
jonge alleenstaande <40 jaar	1,8	4,0	5,7	4,4	4,9
tweeverdieners	1,7	2,0	2,7	2,8	4,4
huishoudens met kinderen, beperkt inkomen	0,9	1,1	1,1	1,4	1,6
welgestelde huishoudens met kinderen	2,6	3,5	3,6	4,1	5,0
kostwinner (2 personen)	2,5	2,7	3,4	3,0	3,6
alleenstaande >40 jaar	4,2	4,2	4,3	4,4	4,2
gepensioneerden met beperkt inkomen	2,5	3,0	3,0	2,8	3,4
welgestelde gepensioneerden	2,6	2,6	3,0	3,4	3,9

Bron: GfK Belgium voor VLAM

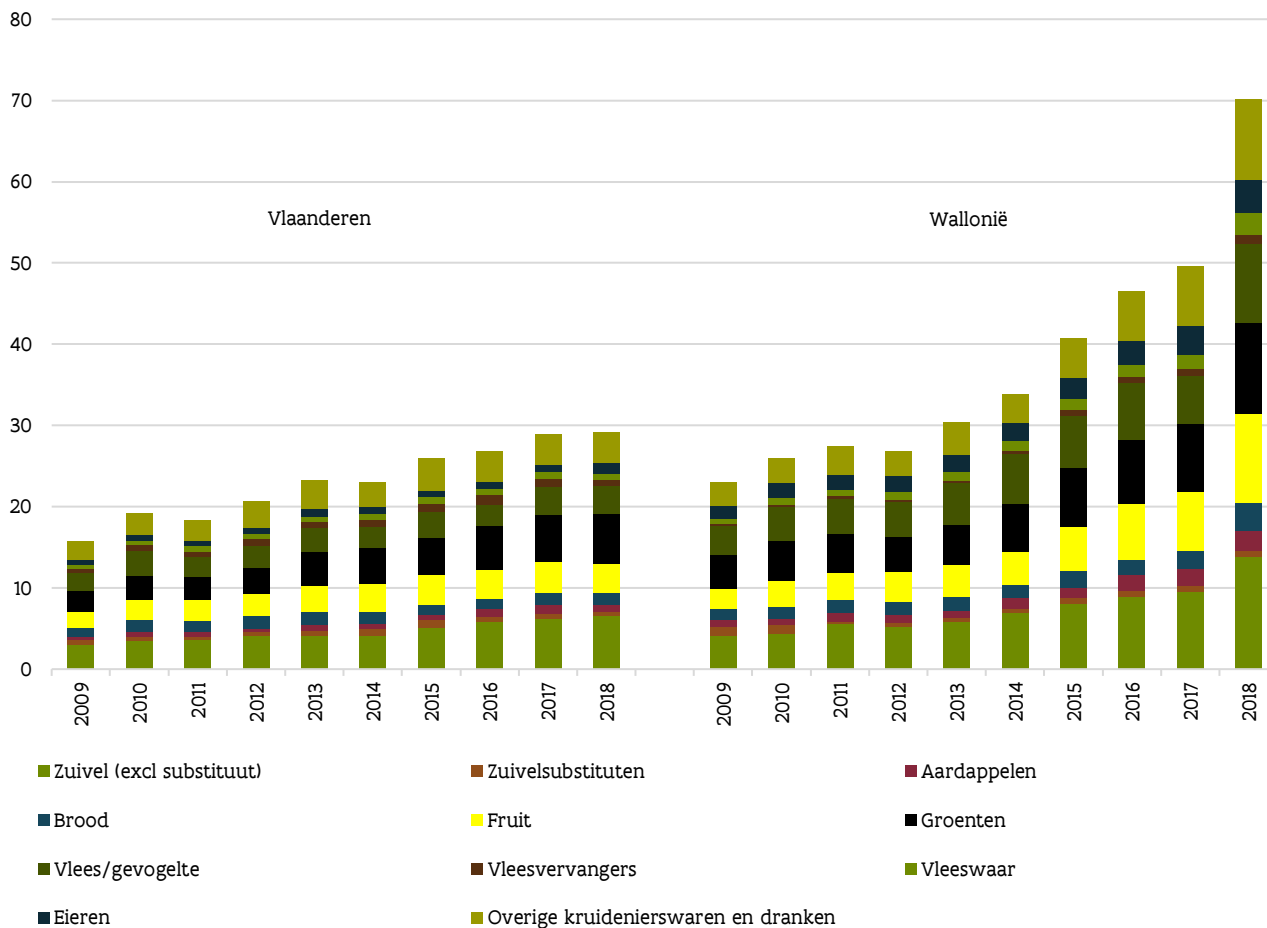
4.8 Biobestedingen per capita zitten in de lift

De Belgische biobesteding steeg in 2018 tot 46 euro per capita. Qua besteding per hoofd van de bevolking staan biozuivel en biogroenten op één en twee. De koploper is biozuivel met 9,54 euro per Belg, gevolgd door de biogroenten met 8,32 euro. Verder volgen fruit (6,69 euro) en vlees/gevogelte (5,69 euro). Daarna komen bio-eieren met 2,61 euro, biobrood en –banket met 2,27 euro, bio-aardappelen met 1,56 euro en biovleeswaren met 1,53 euro. De biovleesvervangers (0,99 euro) en biozuivelsubstituten (0,59 euro) sluiten de rij.

////////////////////////////////////

De Vlaamse biobestedingen per capita verlopen volgens een gelijkaardige trend als de Belgische bestedingen, maar op een lager niveau. De groei van de Vlaamse biobestedingen vlakt bovendien af in vergelijking met 2017.

Figuur 19: besteding biologische voeding en dranken per categorie en per regio, in euro per capita, 2009-2018

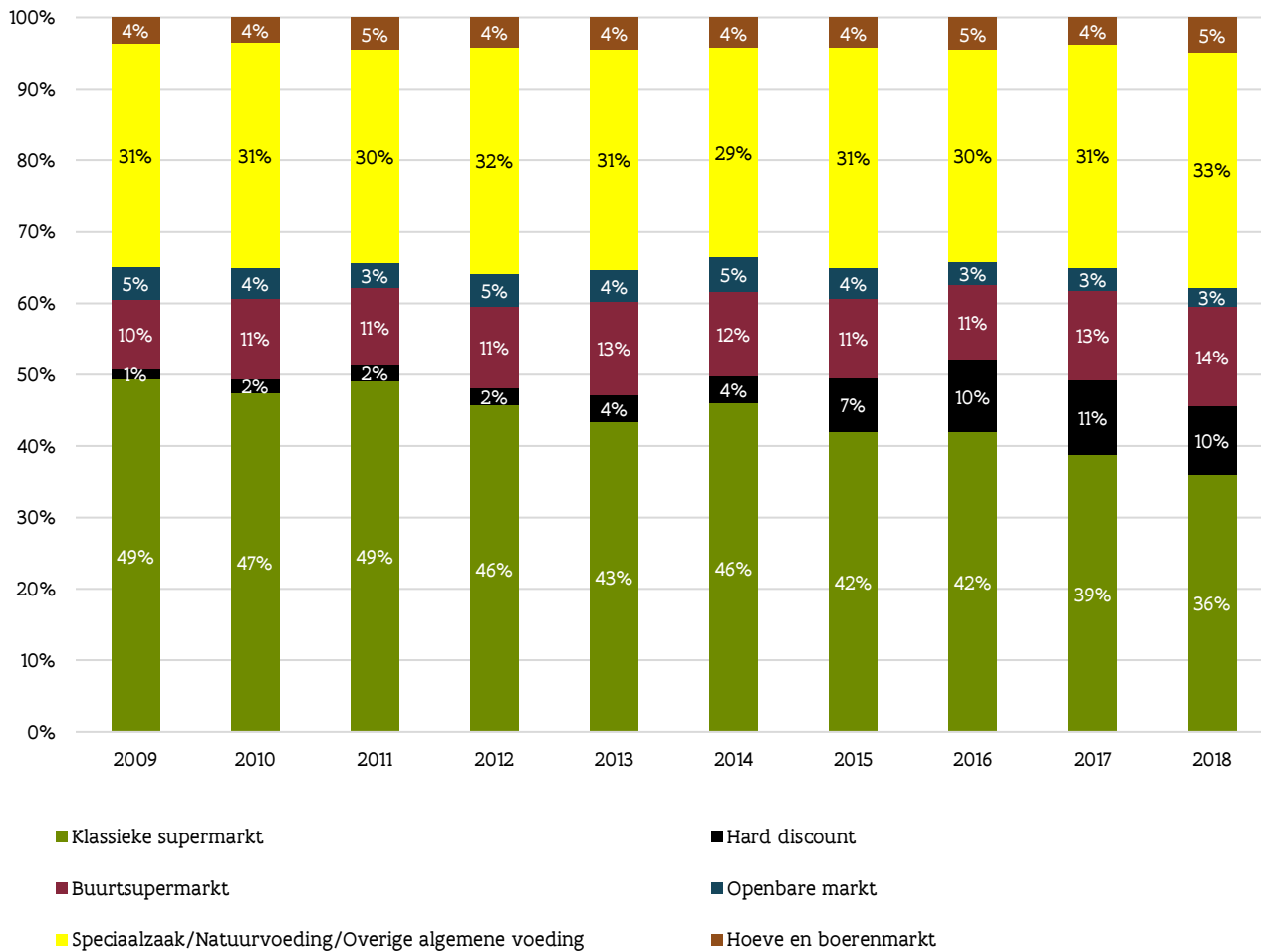
Bron: GfK Belgium voor VLAM

4.9 Klassieke supermarkt is belangrijkste biokanaal, maar verliest terrein

De klassieke supermarkt verloor terrein sinds 2008, maar blijft ook in 2018 het grootste biokanaal in België met een marktaandeel van 36 procent. Op de tweede plaats volgt het gespecialiseerde kanaal (speciaalzaak/natuurvoeding/superettes waaronder ook bv. Bioplanet) met een aandeel van zo'n 33%. De buurtsupermarkt is het derde belangrijkste kanaal voor biologische voeding met een marktaandeel van 14%. Met een marktaandeel van 10% blijft de hard discount een bescheiden speler op de biomarkt, maar het is wel het sterkst groeiende biokanaal op lange termijn. De rechtstreekse verkoop (via hoeve en boerenmarkt) schommelt rond de 5% marktaandeel.

Figuur 20: distributiekanaalen biologische voeding en dranken in België, aandelen op basis van besteding, 2009-2018

Bron: GfK Belgium voor VLAM

De hoevewinkel en de boerenmarkt zijn de kanalen met het hoogste percentage aan biologische producten in het assortiment. Een kwart van de producten hier is biologisch. In het assortiment van de hard discount vinden we relatief gezien het minste biologische producten terug (1,7%).

FIGUREN

Figuur 1: areaal biologisch en omschakeling, in ha (linkeras), aantal producenten en andere marktdeelnemers (rechteras), Vlaanderen, 2004-2018.....	8
Figuur 2: typologische indeling van de biologische bedrijven, Vlaanderen, 2018.....	10
Figuur 3: aandeel biologisch areaal en biobedrijven, Vlaanderen, 2018.....	10
Figuur 4: aandeel van de arealen (bio + omschakeling) volgens teeltgroep in het totale bio-areaal, Vlaanderen, 2018.....	12
Figuur 5: geografische spreiding biolandbouwers en andere marktdeelnemers, Vlaanderen, 2018.....	16
Figuur 6: hoofdactiviteiten (NACE) van Vlaamse marktdeelnemers, geclusterd, Vlaanderen, 2018.....	18
Figuur 7: top tien herkomstlanden bio-import naar nettogewicht, in percentage van totale nettogewicht, Vlaanderen, 2018.....	19
Figuur 8: belangrijkste productcategorieën bio-import naar nettogewicht, percentage, Vlaanderen, 2018	19
Figuur 9: verdeling van de overheidsuitgaven specifiek voor bio over de beleidsthema's, Vlaanderen, 2018.....	22
Figuur 10: bio-areaal onder controle, areaal met hectaresteen (linkeras, in hectare), uitbetaalde hectaresteen (rechteras, in euro) en het totale aantal biologische producenten, Vlaanderen, campagnejaren 1998-2017.....	23
Figuur 11: thematische verdeling van de middelen voor biorelevant onderzoek, Vlaanderen, 2018.....	26
Figuur 12: totale besteding aan biologische producten* door Belgische gezinnen, in miljoen euro, 2009-2018.....	27
Figuur 13: bestedingen aan verse biovoeding en -dranken (selectie VLAM) per gewest, in miljoen euro, 2009-2018.....	28
Figuur 14: gekocht assortiment versproducten gangbaar versus bio (op basis van besteding), België, 2018.....	29
Figuur 15: prijsverschil biologische producten versus gangbaar in België (index: gangbaar = 100), 2016-2018.....	30
Figuur 16: marktaandeel bio verse voeding per regio, in percent van totale besteding aan verse voeding, 2009-2018.....	30
Figuur 17: evolutie marktaandelen bio vers per productcategorie in % van de bestedingen, België, 2014-2018.....	31
Figuur 18: percentage kopers van een aantal biologische verscategorieën, België, 2009-2018.....	32
Figuur 19: besteding biologische voeding en dranken per categorie en per regio, in euro per capita, 2009-2018.....	34
Figuur 20: distributiekanaalen biologische voeding en dranken in België, aandelen op basis van besteding, 2009-2018.....	35

BRONNEN

Departement Landbouw en Visserij, 8 maart 2018, Strategisch plan biologische landbouw 2018-2022: Samen naar meer en betere biologische landbouw

EU Agricultural Market Brief No 14: Organic imports in the EU,
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/market-brief-organic-imports-mar2019_en.pdf

VILT, 28 juni 2018, Landwijzer viert 150 nieuwe bioboeren

Vlaamse BioKennisNetwerk, september 2018, Biologische Landbouw en Voeding Vlaanderen: Onderzoeksstrategie 2018-2022

TEELTEN 2018	IN OMSCHAKELING (aantal ha)	BIOLOGISCH (aantal ha)	TOTAAL (aantal ha)
gerst (winter, zomer)	51,59	126,04	177,63
gierst	-	1,23	1,23
haver (winter, zomer)	7,90	43,77	51,67
hennep (andere dan vezelhennep)	6,4	-	6,4
hop	-	13,90	13,90
mais (korrel, silo)	98,81	195,08	293,89
misanthus	2,77	7,34	10,11
plantgoed van niet-vlinderbloemige groenten	-	0,11	0,11
quinoa	-	1,95	1,95
rogge	8,66	9,37	18,03
sojabonen	-	2,87	2,87
sorghum	-	2,68	2,68
spelt	10,80	48,61	59,41
suikerbiet	-	0,06	0,06
tarwe (winter, zomer)	71,79	65,73	137,52
triticale	85,91	100,38	186,29
tuin- en veldbonen (droog geoogst)	9,92	57,01	66,93
vezelhennep	6,43	-	6,43
voederbiet	0,46	25,83	26,29
zonnebloempitten	-	2,15	2,15
Voedergewassen/groenbedekkers	409,44	1602,23	2011,67
andere bedekking (bloemenmengsel, snijrogge e.a.)	8,38	11,90	20,28
luzerne (eenjarig, meerjarig)	17,89	12,32	30,21
klaver (eenjarig, meerjarig, grasklaver, rode klaver)	361,45	1550,70	1912,15
(mengsel van) niet-vlinderbloemige groenbedekker (phacelia, tagetes e.a.)	3,77	7,56	11,33
(mengsel van) vlinderbloemige groenbedekker (lupinen, grasluzerne e.a.)	17,95	19,75	37,70
Fruitteelt	197,15	424,35	621,50
aardbei	1,23	8,41	9,64
appel	60,14	170,70	230,84
andere eenjarige fruitteelten	0,14	4,29	4,43
andere meerjarige fruitteelten	44,58	100,64	145,22
druiven	-	0,82	0,82
kers (zuur, zoet)	6,48	10,67	17,15
kleinfruit (frambozen, rode bessen, stekelbessen, braambessen e.a.)	3,85	62,47	66,32
noten	12,24	7,09	19,33
peer	66,75	55,78	122,53
perzik	0,14	0,06	0,20
pruim	1,20	2,71	3,91
wijnstokken	0,40	0,71	1,11
Sierteelt (bloemisterij/boomkwekerij)	8,09	7,97	16,06
niet-eetbare tuingewassen	0,78	5,81	6,59
sierteelten (bloemen, bloembollen en -knollen, boomkweek e.a.)	7,31	2,16	9,47
Grasland, weiden en bossen	528,95	2523,81	3052,76
bebossing	4,02	25,64	29,66
begraasde niet-landbouwgrond	1,31	18,97	20,28
gebieden in natuurbeheer	-	252,94	252,94
grasland (niet gespecificeerd)	386,62	1919,74	2306,36
permanent grasland	100,61	215,66	316,27
tijdelijk grasland	21,62	46,87	68,49
weiland met bomen (>50 bomen per ha)	14,77	43,99	58,76
Braakliggend land	8,63	4,70	13,33
TOTAAL	1677,24	6235,51	7912,75

////////////////////////////////////